

de democratische school

Driemaandelijks tijdschrift van de Oproep voor een democratische school (Ovds) • N°40, december 2009 • 3 euro

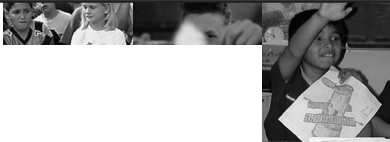


Beleidsnota onderwijs 2009-2014

Verslag van de "zes uren voor de democratische school"

Besparingen in het onderwijs

in h o u d



de democratische school

**Vrijwilligerslaan 103 bus 6
1160 brussel**

tel.: +32 (0)2 735 21 29

e-mail: ovds@democratischeschool.org

web: www.democratischeschool.org

*Driemaandelijks tijdschrift van de Oproep
voor een Democratische School (Ovds).*

*Redactie: Nico Hirtt, Jean-Pierre Kerckhofs,
Philippe Schmetz, Tino Delabie,
Hugo Van Droogenbroeck, Roger Jacobs.*

Lay-out: Jean-Marie Gilson

Abonnementen

Gewoon abonnement: 10 euro

Abonnement + lidmaatschap: 12 euro
(volgens uw financiële middelen).

Betalingswijze

storten op rekening nr. 000-0572257-54
van Ovds of met gekruiste chèque in EUR
op het adres van Ovds

Artikels

*De artikels of de voorstellen van artikels
moeten per e-mail worden opgestuurd, bij
voorkeur in RTF formaat of MS-Word (Mac
of Pc) of Claris Works. De redactie houdt
zich het recht voor de artikels in te korten,
kleine correcties aan te brengen en de (tus-
sen) titels te wijzigen.*

Recht op kopiëren

*De gepubliceerde teksten mogen op om het
even welke wijze vrij worden verspreid en
vermenigvuldigd. Wij vragen wel om de bron
te vermelden en aan te geven hoe de lezer
Ovds kan bereiken (adres, telefoon of e-mail
vermelden). Gelieve ons een exemplaar op
te sturen van elke publicatie die artikels van
De democratische school overneemt.*



De Oproep voor een Democratische School (Ovds) ijvert er voor dat alle jongeren door het openbaar, gratis en verplicht onderwijs, toegang krijgen tot de kennis die hen in staat stelt de wereld te begrijpen en te veranderen. De basistekst wordt op eenvoudige aanvraag opgestuurd.

Editoriaal



Of je nu leraar, aanstaande leraar, of je nu ouder of een gewone burger bent, die bezorgd is over de kwaliteit van het onderwijs, het feit dat je hier bent, is omdat je allen dezelfde bekommernis deelt: er voor zorgen dat de jongere generatie zover mogelijk toegang heeft tot kennis, tot vaardigheden, tot het delen van de waarden en gedragingen die hen tot kritische burgers vormen, die in staat zijn de wereld in al zijn dimensies te begrijpen. Deze wereld die steeds ingewikkelder wordt en ons dagelijks met nog dringender en belangrijker uitdagingen overstelpt.

Elke leraar ziet het als zijn taak zijn leerlingen zo ver mogelijk te brengen. Elke ouder wenst dat zijn kind zo ver mogelijk gaat. En wij veronderstellen dat elke politiek verantwoordelijke, elke economische manager ook wenst dat alle jongeren zo ver mogelijk gaan in het ontdekken van de wereld.

Welnu, jullie vergissen zich. Dat is in elk geval niet de mening van de woordvoerders van de OESO, de leermeesters van de wereld-economie. Volgens hen - ik citeer - "zal niet iedereen voor een loopbaan in de dynamische sector van de "nieuwe economie" kiezen. In werkelijkheid zal de meerderheid dit ook niet doen, zodat men bij het ontwerpen van de leerplannen ook niet moet doen alsof iedereen verder moet gaan."

Dit citaat van de OESO moet men inkaderen en ophangen in alle klassen van het Rijk en de Europese Unie. Want dit citaat verklaart enorm veel zaken.

Vooreerst verklaart het ons dat de "kennismaatschappij", waarmee men ons al twintig jaar om de oren slaat, slechts een mythe is. Sinds het midden van de jaren 90 gaat in Europa en de VS het aantal niet-gekwalificeerde jobs permanent niet in dalende maar in stijgende lijn.

Vervolgens legt deze zin uit hoe onze samenlevingen ertoe neigen de oude droom van een democratisch onderwijs te verlaten. Want de bourgeoisie zit met een ernstige existentiële vraag: "Als wij van alle jongeren intellectuelen maken, wie gaat dan onze straten schoonmaken? Wie bestuurt onze taxi's en trams? Wie haalt ons huisvuil op? Wie doet de afwas in onze restaurants? Wie bakt de frieten in onze fast-foods? Wie maait onze grasperken? Wie vult onze frisdrankenautomaten?"

Het lezen van dit citaat van de OESO laat ons beter begrijpen hoe onze politici- met de dood in het hart, dat spreekt voor zich - besluiten tot nieuwe besparingsmaatregelen in het onderwijs over te gaan. Waarom in onze "kennismaatschappij" de overheids-investeringen in onderwijs ten opzichte van het BBP sinds de jaren 1980 gedaald zijn.

Men begrijpt ook waarom in ons land de strijd tegen de sociale getto's in het onderwijs op zo'n weerstand stoot. Tenslotte, toont dit citaat ons met een verblindende klaarheid dat voor die lui die school slechts een instrument in dienst van de economie is. De lessen van dertig jaar terugkerende crisissen zijn niet in hun hersenen binnengedrongen: ze blijven redeneren in termen van competitiviteit en winst. De arbeidsmarkt vraagt een polarisatie van de opleidingsniveaus? Men dualiseert de school! De arbeidsmarkt vraagt flexibiliteit en aanpassingsvermogen in plaats van kennis en cultuur? Wel we laten de kennis vallen ten voordele van de competenties.

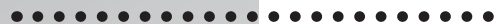
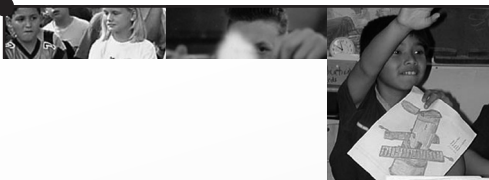
En zo komen we tot de beangstigende resultaten van de enquête van Ovds vorig jaar onder 3000 leerlingen van de derde graad van het Secundair Onderwijs. Negen leerlingen op tien kennen de oorzaken van de opwarming van het klimaat niet. Gemiddeld onderschatten de leerlingen het verschil in rijkdom tussen België en China met een factor 10 en tussen België en Congo met een factor 60. Slechts 13% van de leerlingen heeft een min of meer realistische voorstelling van de inkomensverschillen in ons land. De anderen onderschatten zeer sterk de ongelijkheid. Eén leerling op vier weet niet dat Congo een Belgische kolonie was; in het beroepsonderwijs is dat meer dan één leerling op twee. Eén leerling op vijf in het ASO en één leerling op twee in het BSO weet niet dat de Amerikaanse zwarte bevolking afstammelingen van Afrikaanse slaven zijn. Vier leerlingen op tien situeren de opkomst van de islam vóór het katholicisme.

Het citaat van de OESO toont ons wat zij, die slechts denken in termen van werktuigen ten dienste van de economie, van de school willen maken. Er is één element waar deze theoretici van het kapitalisme echter geen rekening mee houden: ons vermogen om weerstand te bieden. Deze formidabele macht kunnen ze ons niet afnemen: die macht om uw leerlingen te wapenen met intelligentie, met begrip, met competenties die hen in staat stellen een kritische blik op de maatschappij te werpen. Om hen verder dan de ronkende beelden op TV te laten nadenken. Om het zaad van de verstandige revolutie binnen te brengen, dat zal ontkiemen als zij met onrechtvaardigheid en onderdrukking geconfronteerd worden.

Ik weet hoe pijnlijk en ontmoedigend deze missie soms is. Maar jullie talrijke aanwezigheid vandaag is het bewijs dat jullie vermogen en wil om weerstand te bieden sterker zijn dat ooit.

Nico Hirtt

(uittreksels uit de toespraak tijdens de "zes uren voor de democratische school" op 17 oktober 2009)



Beleidsnota onderwijs 2009-2014



Beleidsnota onderwijs 2009-2014

Wat houdt minister Smet voor ons in petto?

Eind oktober bezorgde Pascal Smet, net als de andere ministers, zijn beleidsnota aan het Vlaams Parlement. In zo'n beleidsnota wordt het regeerakkoord (juli 2009) voor het betreffende domein uitgewerkt. Verplichte lectuur voor wie wil weten wat er het Vlaams onderwijs de komende jaren te wachten staat. Hier volgt een korte bespreking van enkele beleidslijnen uit de beleidsnota onderwijs 2009-2014.

“School maak je samen”

Smet charmeert vanaf de eerste paragraaf met zijn statement “School maak je samen”.

“Voor mij is dat geen holle frase of een vormelijke formulering. Ik wil écht luisteren om dan goede beslissingen te kunnen nemen. Daarom wil ik gaan luisteren naar de ouders, de leerlingen en studenten, de directeurs en de leerkrachten.” De minister kondigt aan dat hij tijdens de eerste maanden van 2010 in 14 steden ontmoetingen zal houden “om iedereen die dat wil daadwerkelijk de kans te geven zijn of haar mening te geven”.

Zes grote dossiers

Voor de minister liggen er zes “grote en complexe dossiers” op tafel.

a.de hervorming van het secundair onderwijs

Uitgangspunt is: “Het Vlaams secundair onderwijs scoort goed in internationaal vergelijkende studies. Toch stellen we vast dat het veel zittenblijvers telt, bijna 15% van de jongeren stroomt uit zonder kwalificatie en de kloof tussen de sterkst en de zwakst presterende leerlingen bijna nergens in Europa zo groot is”.

De minister wil voor de hervorming van het secundair onderwijs vertrekken van de voorstellen van de commissie-Monard (april 2009), aangevuld met een analyse van de situatie en resultaten van het secundair onderwijs in een aantal OESO-landen en de ervaringen van (Vlaamse) secundaire

scholen met innovaties. Tegen midden 2010 komt er een conceptnota en vóór het einde van de legislatuur een ontwerp van decreet. Hij nodigt het "ruimere onderwijsveld" uit bedenkingen over de krijtlijnen van de hervorming te formuleren en benadrukt het belang van een breed draagvlak en tijd om de hervormingen te implementeren.

b.de leerzorg

"Op basis van het voorontwerp van decreet betreffende leerzorg van 19 november 2008 en het betreffende VLOR-advies wil ik het overleg met alle betrokkenen hervatten om het concept te verbeteren en het draagvlak te vergroten"

In het buitengewoon onderwijs vrezen velen dat de voorgestelde hervorming een verkapt besparingsoperatie is en zal leiden tot een verlies van expertise. Smet belooft "voldoende en kosteloze ondersteuning" voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften in het gewoon onderwijs en erover te waken dat "de maatwerkbenadering voldoende middelen krijgt om alle kinderen, jongeren en volwassenen gelijke onderwijskansen te bieden".

c.kunst- en cultuureducatie en de hervorming van het DKO (deeltijds kunstonderwijs)

De eindtermen plastische en muzikale opvoeding in de eerste graad worden aangepast. Het DKO moet, volgens de minister, naast het organiseren van artistieke opleidingen (op het niveau van amateurs en ter voorbereiding op het hoger kunstonderwijs) een grote rol spelen bij het bevorderen van kunst- en cultuureducatie in het kleuter- en leerplichtonderwijs. Het moet een actief gelijke onderwijskansenbeleid voeren. Er komt een decreet voor het deeltijds kunstonderwijs.

d. het opzetten van brede scholen

De "brede school" is een containerbegrip geworden dat niet door iedereen eenduidig wordt ingevuld. Voor minister Smet is een brede school "ingebed in de buurt en in het sociaaleconomisch weefsel en werkt ze van daaruit nauw samen met de samenleving, het verenigingsleven, de bedrijven, de social profit en de overheidsinstellingen". Smet refereert in zijn beleidsnota op meerdere plaatsen naar de "brede school": de schoolgebouwen open stellen voor buitenschoolse activiteiten, kunst- en cultuureducatie op school binnenbrengen via het DKO en kunstenaars, samenwerking met sportverenigingen, kinderopvang buiten de gewone schooluren ...

e.het hoger onderwijs (zie apart artikel)

f.de scholenbouw

Het Vlaams onderwijs kampt sinds lang met wachtrijen voor de bouwdoosiers. In de grote steden noopt de (demografische) evolutie op korte termijn tot nieuwe capaciteit. En het bestaande scholenpark "schiet vaak tekort op vlak van de nieuwe maatschappelijke en pedagogische uitdagingen waaraan schoolgebouwen in de 21ste eeuw moeten voldoen", zo blijkt uit de schoolgebouwenenquête van 2008 van het agentschap voor infrastructuur in het onderwijs (AGION). Minister Vandenbroucke nam daarom zijn toevlucht tot pps (publiek-private samenwerking). Een consortium onder leiding van Fortis BNP kreeg eind mei 2009 een bouwopdracht van 1 miljard euro toegewezen. Het consortium zal de scholen bouwen en onderhouden en na 30 jaar overdragen aan de schoolbesturen. De scholen betalen 30 jaar lang een "beschikbaarheidsvergoeding". Niemand weet precies hoeveel die jaarlijkse huur zal bedragen maar het staat in de sterren geschreven dat deze operatie na 30 jaar voor de overheid duurder zal uitvallen want de privé-investeerders steken geen miljard euro in schoolgebouwen zonder een stevige "return" voor hun aandeelhouders.

Dat de Vlaamse overheid met haar pps-operatie voor de scholenbouw met een financiële kater zal geconfronteerd worden, zegt nu ook de voormalige liberale Vlaamse minister van Begroting, Dirk Van Mechelen: "Ik vrees wel dat de marktomstandigheden ons in enkele pps-dossiers hebben ingehaald. Ik denk aan de inhaaloperatie voor de scholenbouw, waarvoor een bankenconsortium is gezocht om het hele project, goed voor 1 miljard euro, te financieren. Maar het heeft zo lang aangesleept dat intussen de private financiering veel te duur is geworden. Je moet je afvragen of je moet doorgaan met pps. Vandaag zou je het project als overheid beter zelf financieren." ('De nieuwe Vlaamse regering stevent af op chaos', in de bijlage van De Tijd, Dit was 2009, 26 december 2009, p. 113.)

Intussen schrijft Smet in zijn beleidsnota: "Met het Design, Build, Finance and Maintain (DBFM-)project werd een grootschalige inhaaloperatie gestart. Ik zal deze operatie volledig uitvoeren. (...) Op basis van de evaluatie zal ik beslissen over het opzetten van een bijkomende inhaaloperatie, onder welke vorm dan ook". Het laatste half zinnenet zou er kunnen op wijzen dat de nieuwe minister beseft dat een pps-operatie voor de scholengebouwen niet voor herhaling vatbaar is.

"Gelike kansen" wordt "grenzen verleggen voor elk talent"

De minister noemt "grenzen verleggen voor elk talent" een fundamenteel uitgangspunt. Deze formulering ligt in het verlengde van het discours over de "gelijke kansen" bij Frank Vandenbroucke. Pascal Smet ziet op dit vlak vier uitdagingen:

a. De ongekwalificeerde uitstroom moet omlaag



Beleidsnota onderwijs 2009-2014

b. Het verschil in prestaties van de beter presterende en de minder presterende jongeren is té groot, in Vlaanderen groter dan elders

c. *“Dat verschil hangt méér samen met de thuissituatie dan in andere landen. Er is dus reproductie van ongelijkheid. (...) We moeten de sociale erfelijkheid van lage scholing doorbreken”*

d. *“Het vierde probleem is dat onze sterke leerlingen het niet zo heel goed doen”*

De eerste vaststelling is niet nieuw. Reeds in het “Pact van Vilvoorde” stelde de Vlaamse regering dat het aantal jongeren zonder diploma of getuigschrift moest dalen. Maar de cijfers wijzen uit dat er zich de jongste tien jaar geen daling maar een stijging van de “ongekwalificeerde uitstroom” voordoet. Om het aantal diploma’s secundair onderwijs te laten stijgen plant Smet o.a. een informatiecampaagne om het aanbod van het TKO (Tweede Kansonderwijs) en de centrale examencommissie beter bekend te maken.

Vaststellingen b en c neemt Smet over van o.a. de Pisa-onderzoeken.

De laatste vaststelling verrast enigszins. Luidde de titel van de beleidsnota van Frank Vandenbroucke in 2004 niet “Vandaag wereldkampioen in wiskunde, morgen in sociale gelijkheid?” Zelf schrijft Smet in zijn beleidsnota in het onderdeel over de hervorming van het secundair onderwijs: “Het Vlaams onderwijs moet zijn huidige toppositie voor wiskunde, wetenschappen en leesvaardigheid behouden”. Positief is in elk geval dat Smet, zoals zijn voorganger, erkent dat de reproductie van de sociale ongelijkheid in het onderwijs een groot probleem is. Maar hoe ver zal deze minister durven gaan om vastgeroeste structuren die deze ongelijkheid helpen in stand houden, te veranderen?

Wij denken dan vooral aan maatregelen om:

- de sociale segregatie die in de hand wordt gewerkt door de absolute vrije schoolkeuze te keren door een regulering van de inschrijvingen die zorgt voor een betere sociale mix in de scholen
- de sociale segregatie die structureel wordt verankerd door de opsplitsing in hiërarchische studierichtingen vanaf de leeftijd van 12 jaar te keren door de gemeenschappelijke basisvorming te verlengen tot 16 jaar en in te vullen als een combinatie van algemene en (poly)technische vorming voor alle leerlingen
- de leerachterstand die vele jongeren vanaf het prille begin van hun schoolloopbaan oplopen, te keren door extra investeringen in het basisonderwijs om kleinere klassen en snelle remediëring mogelijk te maken.

Geen budgettair kader

Heel wat maatregelen die in de beleidsnota worden opgesomd gaan geld kosten. Over het kostenplaatje wordt nergens gesproken. Terwijl Smet zijn beleidsnota aan het Vlaams parlement overhandigt, legt de Vlaamse regering de

laatste hand aan het programmadecreet met fikse besparingen in het onderwijs.

De Vlaamse Onderwijsraad (VLOR) hekelt deze dubbelzinnige situatie: “De beleidsnota bevat geen financieel kader dat aangeeft over welke middelen de scholen zullen beschikken om die doelstellingen te realiseren. Meer nog: de beleidsnota maakt geen enkele allusie op de budgettaire context om de strategische en operationele doelen te realiseren. Met welke middelen moet een hervorming van het secundair onderwijs of de uitrol van leerzorg gebeuren? Onder welke voorwaarden moeten de vernieuwing, de verbreding en verdieping van het deeltijds kunstonderwijs gebeuren? Wat met de hervorming van de leerlingenbegeleiding? Wat met de herziening van de studiefinanciering? Wat met de implementatie en operationalisering van het HBO? Wat met de hertekening van het hoger onderwijslandschap? Hoe zal de stijging van het hoger onderwijsbudget met 10 % kunnen worden gerealiseerd?

Daarenboven bevat het ontwerp van programmadecreet besparingen voor de budgettaire jaren 2010 en 2011. De VLOR vraagt om de financiële en budgettaire consequenties te verduidelijken en klaarheid te bieden over de samenhang tussen de beleidsnota en het programmadecreet. De VLOR stelt trouwens een aantal tegenstrijdigheden vast tussen het programmadecreet en de beleidsnota. We denken dan aan het gelijkekansenbeleid, de mentoruren, de nascholingskredieten, de mogelijkheden (o.m. voor kleine onderwijsverstrekkers) om nieuwe scholen op te richten en aan de afschaffing van het rationalisatiefonds in het hoger onderwijs”. (Advies Algemene Raad VLOR over de ontwerpbeleidsnota onderwijs 2009-2014, 12 november 2009)

Méér kleuters, in kleinere klassen en met méér werkingsmiddelen

Voor het kleuteronderwijs voorziet het Vlaams regeerakkoord een belangrijke vooruitgang. In zijn beleidsnota licht Smet de geplande maatregelen toe:

a. De werkingsmiddelen zullen worden verhoogd tot het basisbedrag per kleuter het niveau van het lager onderwijs bereikt.

b. Door de aanpassing van het omrekeningspercentage en de lesurentabellen komen er méér personeelsleden wat zal leiden tot kleinere klassengroepen.

“De cijfers die de OESO een tweetal weken geleden vrijgaf geven aan dat de omkaderingsnormen in het kleuteronderwijs nog altijd laag zijn. Ze zijn niet enkel lager dan in andere sectoren van het onderwijs, ze zijn ook lager dan in de andere OESO-landen.” (Pascal Smet, openingszitting VLOR, 24 september 2009)

c. De acties om ouders te sensibiliseren voor een regelmatige aanwezigheid van hun jonge kinderen in de kleuterklas, worden opgedreven. In samenwerking met de LOP's, de gemeenten en Kind en Gezin.

Smet rekent hiervoor ook op de schooltoelage: “De kop-

peling van de toekenning van de schooltoelage in het kleuteronderwijs aan een regelmatige aanwezigheid, zal ouders ertoe aanzetten hun kind regelmatig naar school te brengen. Vanaf het schooljaar 2010-2011 komt daar bovenop dat een kind van 6 jaar pas naar het Nederlandstalig lager onderwijs mag, indien het minimum 220 halve dagen in een Nederlandstalige kleuterklas aanwezig was. Om toch toegelaten te worden, zullen kinderen die niet aan de vereiste aanwezigheid voldoen, moeten slagen voor een taaltoets bij het CLB"

Aan wat Smet hier mooi voorstelt als maatregelen om de kleuterparticipatie te verhogen, is ook wel een ander verhaal verbonden. De voorwaarde van 220 halve dagen in een Nederlandstalige kleuterklas om in het lager onderwijs te mogen starten is door de vorige Vlaamse regering opgelegd vanuit de bekommernis om het Nederlandstalig onderwijs in Brussel te vrijwaren van een te hoog percentage anderstaligen. Een groot aantal kinderen in Brussel spreken thuis geen Nederlands ... maar ook geen Frans. Door deze eenzijdige maatregel – zonder overleg met de Franse Gemeenschapsregering en de Cocof, de Franse Gemeenschapscommissie in Brussel – schuift de Vlaamse regering de extra inspanningen die scholen moeten leveren bij de opvang van anderstaligen, voor een deel door naar het Franstalig onderwijs ... dat het nochtans met heel wat minder middelen moet stellen dan het Vlaams onderwijs, vooral in Brussel. Tijdens de verkiezingscampagne van 2009 pleitte Pascal Smet, die toen minister was in de regering van het Brussels Gewest, uitdrukkelijk voor overleg en samenwerking tussen het Nederlandstalig en Franstalig onderwijs in Brussel. Als minister in de Vlaamse regering dreigt hij meegesleurd te worden in het enggeestig en egoïstisch nationalisme dat een groot deel van de Vlaamse politieke elite overwoekert. Hoe kan een socialistisch minister verantwoorden dat in Brussel het ene kind zal genieten van een hogere kinderbijslag dan een ander, enkel en alleen op basis van taalaanhorigheid? We zijn toch niet vergeten dat de separatist Bart De Wever en de socialist Caroline Gennez elkaar bij de regeringsonderhandelingen vonden om de extra Vlaamse kinderbijslag in te voeren via de Vlaamse "schooltoelage" om te maskeren dat een basisprincipe van onze nationale Sociale Zekerheid, de interpersoonlijke solidariteit, door de Vlaamse regering met de voeten wordt getreden?

Waarom kan de Vlaamse regering niet samen met de Franstalige Gemeenschapsregering ijveren voor een (federaal) wetgeving die de leerplicht in België instelt vanaf 5 jaar (of vroeger)?

Hebben de voorstanders van een taaltoets op 6 jaar nagedacht over alle consequenties? Zal een taaltoets niet automatisch in het nadeel spelen van kinderen van lage sociaal-economische afkomst? In Nederland hebben de taaltoetsen erg onder vuur gelegen. Uit onderzoek was gebleken dat taaltoetsen voor vier- tot zesjarigen niet erg betrouwbaar uitpakken. Ook is het lastig met taaltoetsen de slechtst presterende kinderen eruit te pikken. En als klap op de vuurpijl blijkt één en dezelfde toets verschillende dingen te meten bij jongere en oudere leerlingen, bij leerlingen die thuis wel en zij die thuis geen Nederlands

spreken en bij leerlingen van hoge en van lage sociaal-economische afkomst (Didaktief, nr. 6, juni 2007).

Het leren van vreemde talen

Minister Smet besteedt veel aandacht aan taalbeleid. We signaleren hier enkel een paar beloftevolle statements.

"Ons streefdoel moet zijn dat elk kind, elke jongere uitstekend Nederlands spreekt, met daarnaast een degelijke kennis van twee of meer vreemde talen".

"Dit schooljaar is het derde en laatste jaar van het experiment rond Content and Language Integrated Learning (CLIL). Daarin bieden negen secundaire scholen wekelijks 3 tot 4 uur Frans of Engels in de zaakvakken aan. Daarnaast lopen nog andere experimenten. Bij een positieve evaluatie van de experimenten door het onderzoeksteam en het panel van experts en van de betrokken scholen en leerkrachten zal ik de plaats van dergelijke projecten in het curriculum bepalen."

In een interview (Gazet van Antwerpen, 31 augustus 2009) drukte Pascal Smet zich minder omzichtig uit: *"Ik wil eerst de evaluatie afwachten. Maar het is een publek geheim dat ik voorstander ben van meertalig onderwijs"*.

En ook tijdens de openingszitting van de VLOR (24 september 2009) : *"Een Vlaanderen zonder complexen over zijn identiteit, loopt niet in de val van een repli identitaire. We zijn een kleine regio in het hart van Europa, economisch gedragen door Brussel, Antwerpen en Rijsel, omgeven door sterke economische stadsregio's, waarvan we in grote mate afhankelijk zijn en waar, op Rotterdam/Amsterdam na, meer dominante talen dan het Nederlands gesproken worden. Is het realistisch te denken dat we ons daarvan kunnen afsluiten? Uiteraard niet. De CLIL-projecten moeten grondig worden geëvalueerd. Indien blijkt dat hun resultaten gunstig zijn voor taal maar ook voor de andere vakken moeten de projecten worden uitgebreid. Maar eigenlijk moet er een expliciet talenbeleid op elke school komen. De bedoeling moet zijn om het leren van het Nederlands maar ook van vreemde talen optimaal te ondersteunen. De eindtermen vreemde talen moeten wat strenger gemaakt worden. Dat werd voor Frans al gerealiseerd in de vorige legislatuur maar moet nu ook gebeuren voor andere vreemde talen, in de eerste plaats voor het Engels."*

Een nieuw inschrijvingsbeleid

Met een hervorming van het GOK-decreet in 2008 maakte minister Frank Vandenbroucke het mogelijk dat de LOP's (Lokaal Overlegplatform) gedurende twee schooljaren konden experimenteren met de regels voor de inschrijvingen. In Gent, Antwerpen en Brussel zijn intussen experimenten van start gegaan. Na één jaar experiment in Gent met het centraal aanmeldingsregister (centrale computer), de elektronische aanmeldingsperiodes en het afstands criterium blijkt dat de wachtrijen en kampeertoestanden voor de scholen zijn verdwenen, dubbele inschrijvingen



Beleidsnota onderwijs 2009-2014

technisch onmogelijk zijn geworden en de kansen voor kansarme ouders op een school naar hun keuze zeker niet zijn verminderd.

Minister Smet verlengt de mogelijkheden om te experimenteren tot de inschrijvingen voor het schooljaar 2011-2012. Op basis van de experimenten wil hij een decretaal kader scheppen voor heel het Vlaams onderwijs tegen het schooljaar 2012-2013. *“De decretale regels voor het inschrijvingsbeleid moeten toelaten dat scholen streven naar een goede sociale mix”.*

Dit is al vast een mooie intentie, maar ze omzetten in beleidsdaden zal nog veel politieke moed vergen want men kan geen sociale mix bekomen zonder te raken aan de absolute vrije schoolkeuze die heilig is voor veel ouders uit gegoede milieus.

Leerlingenkenmerken voor de bepaling van de omkadering vanaf 2011

Vanaf 1 september 2011 zal de omkadering voor het basiss- en secundair onderwijs hervormd worden. De leerlingenkenmerken (opleidingsniveau moeder, het feit of het gezin recht heeft op een schooltoelage, de thuistaal van de leerling, de woonplaats) die sinds 2008 gelden voor de berekening van een deel van de werkingsbudgetten van de scholen, zullen ook gebruikt worden om het aantal uren-leerkracht (mee) te bepalen. Een school met meer kansarme leerlingen zal dus een van betere omkadering genieten. De bestaande maatregelen zoals de GOK-uren en de middelen voor “Rand en Taal” (Brusselse Rand) zullen worden geïntegreerd in de reguliere omkadering.

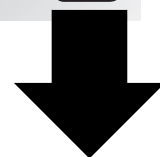
De minister vermeldt niet of de hervorming van de omkadering zal gepaard gaan met een globale verhoging van het aantal uren-leerkracht, behalve voor het kleuteronderwijs waar de omkadering zal verbeteren.

Het zou anders wel mooi zijn als met de hervorming van de omkadering de aanwendingspercentages eindelijk op 100 procent zouden gebracht worden. Vandaag krijgt een lagere school slechts 98,42%, een secundaire school 96,57%, een BLO-school 94,5%, een BuSO-school 93,6% van de uren-leerkracht waar ze op basis van haar aantal leerlingen recht op heeft.

Tino Delabie

**Hoger onderwijs:
grote ambities,
weinig middelen**

2



Het landschap van het hoger onderwijs (hogescholen en universiteiten) werd de jongste jaren grondig doorploegd door allerlei hervormingen, vaak voortvloeiend uit het (Europees) Bologna-proces. Het hoger onderwijs is één van de grote dossiers in de Beleidsnota 2009-2014 van minister Smet. In onderstaande bijdrage zetten we een en ander op een rij. Een meer uitgebreide versie van dit artikel staat op www.democratischschool.org

Rationalisatie en integratie in het hoger onderwijs

Pascal Smet: *“De invoering van de bachelor-masterstructuur, de accreditatie en de vorming van associaties tussen hogescholen en universiteiten zorgden voor een grondige wijziging van de opleidingsstructuur, het landschap en het aanbod van het hoger onderwijs. De academisering van de vroegere tweecycli-opleidingen van de hogescholen is een belangrijk onderdeel van die hervorming. Academisering verwijst naar de verwevenheid van onderwijs en onderzoek in het curriculum. Vandaar is de vraag gerezen of deze opleidingen bij academisering finaal niet thuishoren aan de universiteiten (...).*

De Commissie Soete heeft ter voorbereiding van de rationalisatieoefening ook een advies uitgebracht over de mogelijke integratie van de academiserende opleidingen in de universiteiten. (Commissie Soete (2008, 2009). Optimalisatie en rationalisatie van het hoger onderwijslandschap en –aanbod.) Ook de VLOR bracht hierover meerdere adviezen uit. Ik zal van dat materiaal vertrekken om een maatschappelijk debat over de integratie van de academiserende opleidingen in de universiteiten te organiseren” (1)

Vraag naar een open en diepgaand debat

Het beloofde maatschappelijk debat komt er na kritiek van o.a. de Vlaamse Onderwijsraad (VLOR) die het niet pikte dat minister Vandenbroucke de rationalisatie 'en petit comité' voorbereidde. De reactie van COC op de rapporten Soete was nog scherper: "Voor ons is er maar één correct parcours: 1. eerst een grondig debat, en geen dictaat van een duistere cel of een eenzijdig samengestelde groep als de Commissie Soete. 2. accuraat oplijsten van voor- en nadelen van de verschillende alternatieven en mogelijke effecten (in het bijzonder op vlak van democratisering van het hoger onderwijs en het statuut van het personeel), het berekenen van de kostprijzen, het afwegen van de personeelsbelangen en het aspect werkdruk, het verzekeren van de beschikbaarheid van de nodige middelen. 3. in maximale consensus komen tot een beslissing." (5)

Waarover moet het debat gaan?

In zijn beleidsnota onderschrijft minister Smet de oriëntatie die de Europese Unie aangeeft voor het hoger onderwijs. Wat bedoelt de Europese Commissie met "de modernisering van het hoger onderwijs"? "Instellingen voor hoger onderwijs moeten worden aangemoedigd tot het ontwikkelen van flexibeler leerplannen en flexibeler manieren om hoger onderwijs te volgen, alsook tot de uitbreiding van de validatie van eerdere leerprestaties. (...) Partnerschappen tussen universiteiten en bedrijven kunnen passende omstandigheden scheppen voor een groter aandeel van particuliere investeringen door bedrijven én – overeenkomstig het initiatief "Nieuwe vaardigheden voor nieuwe banen" – universiteiten leerplannen en kwalificaties helpen ontwikkelen die beter zijn afgestemd op de vaardigheden die de arbeidsmarkt en de studenten nodig hebben." (9)

De inhoudelijke doelstelling – de output – van het hoger onderwijs is volgens de Europese Commissie 'het afstemmen op de vaardigheden van de arbeidsmarkt'. Het komt er nu op aan de input en 'randvoorwaarden' daarop af te stemmen.

P. Smet: "Het hoger onderwijs moet een antwoord kunnen bieden op de groeiende diversiteit van de studentenbevolking zowel in termen van kennisbehoeften, talenten, leeftijd, afkomst, vooropleiding, ervaring, interesses, motivatie en bekwaamheid. Tegelijk moeten we bij het voeren van dit debat ook rekening houden met een aantal cruciale randvoorwaarden, zoals de financiële haalbaarheid, de leefbaarheid van de hogescholen, het behoud van een voldoende scherpe profilering van aanverwante opleidingen, de beheersmodellen van de verschillende types instellingen (universiteiten en hogescholen, vrije en autonome instellingen) en een aangepast en aantrekkelijk personeelsstatuut." (1)

Zo heeft André Oosterlinck, erector en associatievoorzitter KULeuven, het echter niet begrepen: "Het maatschappelijk debat moet gevoerd worden binnen de lijnen van het decreet en binnen de lijnen van de commissie Soete. Het is

fout om het maatschappelijk debat te zien als iets waarbij alles nog in vraag gesteld kan worden. Gelukkig maar, want anders zou het oeverloos worden." ("Den Oosterlinck beslist niks", Veto, nr. 10, 30 november 2009)

Academiseren met onvoldoende middelen en personeel

Op 7 december 2009 werden rapporten van onderwijsvisitaties, aangesteld door de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA) gepubliceerd. (2) Het betreft o.a. een onderzoek naar de kwaliteit van de academisch gerichte bacheloropleiding en de masteropleiding Industriële wetenschappen: elektronica-ICT. Op de elf hogescholen die deze opleiding aanbieden scoren er drie hogescholen onvoldoende op het beoordelingscriterium kwantiteit personeel:

Het is niet leuk voor de overheid om rapporten, waarin hun verantwoordelijkheid voor het gebrek aan middelen en personeel wordt aangetoond, onder de neus geduwd te krijgen. In plaats van het probleem bij de wortel aan te pakken stelt de Nederlands-Vlaamse Accreditatie Organisatie (NVAO) voor het criterium tussen de plooiën te laten verdwijnen. De VLOR spaart haar kritiek op dit manoeuvre niet: "Zo is bijvoorbeeld het aspect "kwantiteit van het personeel" niet meer expliciet in de standaarden aanwezig. De raad is echter van mening dat dit een essentiële voorwaarde is om de onderwijskwaliteit te garanderen en stelt voor om kwantiteit op te nemen bij de toelichting van standaard 2." (7)

Meer jongeren vooral uit kansengroepen in het hoger onderwijs

P. Smet: "De maatschappelijke behoefte aan afgestudeerden van het hoger onderwijs neemt toe. Toch zijn er nog steeds maatschappelijke groepen die niet of nauwelijks aan het hoger onderwijs deelnemen. De participatie aan hoger onderwijs, en van kansengroepen in het bijzonder, moet stijgen." (1)

Om de deelname van jongeren uit kansengroepen aan het hoger onderwijs te stimuleren heeft de minister allerlei plannen: "de middelen van het Aanmoedigingsfonds verder inzetten; het stelsel van studiefinanciering verruimen en de sociale voorzieningen moderniseren; leertrajecten die de combinatie van leren en werken vergemakkelijken en het integreren van vormen van afstandsleren; nagaan of we sommige bacheloropleidingen geografisch beter kunnen spreiden; nagaan of we nieuwe HBO5- en professionele bacheloropleidingen in de regio's met lagere participatie aan hoger onderwijs kunnen inplanten; kwaliteitsvolle verkorte trajecten voor de HBO5-afgestudeerden waarmee ze een diploma van bachelor kunnen behalen; een financieringsbonus voor studenten met functiebeperkingen bepalen." (1)



Beleidsnota onderwijs 2009-2014

Maar niet allemaal tegelijk?

Volgens de recentste cijfers van het ministerie van Onderwijs steeg het aantal inschrijvingen bij de hogescholen met 3 procent. De universiteiten tellen zelfs 7 procent meer studenten dan het vorige academiejaar. "Toon Martens, voorzitter van de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA), wijst de groei niet alleen aan demografische factoren, zoals de geboortepiek van 1991, maar ook aan economische. (...) Twee derde van alle scholieren in het technisch secundair onderwijs (tso) stroomt vandaag door, vooral naar de professionele bachelors." (Knack, Minder centen, meer studenten, 9 december 2009)

Onder de titel 'Hoe meer studenten, hoe lager het niveau' bracht de pers de stemmingmakerij tegen de democratisering van het universiteitsonderwijs aan het licht: "Steeds meer leerlingen uit het technisch secundair onderwijs wagen hun kans aan de universiteit. De academische wereld is daar niet onverdeeld gelukkig mee. In de academische wereld klinkt veel kritiek op het grote aantal eerstejaarsstudenten aan de universiteiten. Want democratisering doet aan niveaudaling denken: 'We kunnen alleen hoera zeggen als ook het intelligentieniveau met zoveel procent is gestegen.'" (De Standaard, 8 september 2009)

De reactie van minister Smet bleef niet uit: "De stelling dat meer studenten tot minder kwaliteit zou leiden, doet hij af als onwetenschappelijke nonsens" (6)

De VLOR waarschuwt voor een beperkte invulling van "democratisering": "Het vervolgrapport (Soete) lijkt te suggereren dat de democratisering van het hoger onderwijs enkel gerealiseerd kan worden via de professionele bachelors. De raad wijst er echter op dat democratisering ook een doelstelling is en moet blijven voor academische bachelors. Het is belangrijk dat een student zo snel als mogelijk op de voor hem meest geschikte plaats in het hoger onderwijs terechtkomt." (4)

Metten is weten in Bolognaland

Na de Bologna-vervolgconferentie te Leuven in april 2009 schreef de VLOR: "De raad blijft het betreuren dat de overheid geen stappen onderneemt om een uniforme registratie van kansengroepen te realiseren. Enkel op die manier krijgt men een correct en degelijk inzicht in de participatie van kansengroepen aan het hoger onderwijs. De raad stelt voor dat Vlaanderen een uitgebreid actieplan opstelt met concrete streefcijfers en haalbare doelstellingen". (8)

Minister Smet heeft de boodschap begrepen: "In Bologna-verband werk ik mee aan het ontwikkelen van meetbare doelstellingen en indicatoren met betrekking tot de sociale dimensie van en in het hoger onderwijs: participatieratio's, doorstroomratio's, uitstroomratio's, tewerkstellingsratio's van studenten en afgestudeerden uit kansengroepen." (1)

"De minister wil de komende jaren zwart op wit weten hoeveel nieuwe Vlamingen er doorstromen en slagen in de hogescholen

en de universiteiten. Er worden kengetallen uitgewerkt zodat met de cijfers in de hand er precies kan gezegd worden welke aanpak de correcte is." (6)

De VLOR pleit er ook voor dat de kansengroepen kunnen deelnemen aan de internationale mobiliteit: "De raad merkt bovendien op dat als men in het kader van de sociale dimensie binnen de Bolognalanden de mobiliteit van kansengroepen wil stimuleren, hiervoor dringend op Europees niveau nagedacht moet worden over mechanismen van sociale correctie. Er is nood aan afspraken bijvoorbeeld op het vlak van sociale huisvesting, sociale voorzieningen en studiefinanciering.

De raad is er voorstander van om in Vlaanderen wel een streefcijfer van 20 % inzake mobiliteit te hanteren. Hierbij moet de overheid dan voldoende budgettaire ondersteuning voor studenten voorzien zodat alle studenten hieraan kunnen deelnemen." (8)

Boodschap begrepen? "Pascal Smet ijvert ook voor de toename van het aantal studenten dat over de grens gaat studeren: tegen 2020 moet minstens 20% van de studenten een deel van de studies in het buitenland gevolgd hebben." (6)

Betere financiering van het hoger onderwijs ?

P. Smet: "De Europese doelstelling om 2% van het BRP aan het hoger onderwijs te besteden, hebben we in Vlaanderen nog niet bereikt. Daarom zetten we de inspanningen voort om het budget voor het hoger onderwijs in de komende regeerperiode substantieel te verhogen, met een stijging van 10%.

Ik zal laten onderzoeken of het financieringsdecreet voor het hoger onderwijs de vooropgestelde doelstellingen zoals het bevorderen van de participatie aan het hoger onderwijs, het verbeteren van de doorstroom en de uitstroom, het aantrekken van groepen die momenteel niet of weinig participeren aan het hoger onderwijs, het verhogen van de kwaliteit van het hoger onderwijs, realiseert. Samen met de hoger onderwijsinstellingen, de studenten en de vakorganisaties zal ik een evaluatiekader uitwerken". (1)

De vakbonden, de VLOR en andere organisaties wijzen op de tegenstelling tussen deze intenties en de besparingsmaatregelen die het hoger onderwijs treffen.

COC: "Besparingen op een sector waar eigenlijk zwaar geïnvesteerd moet worden in het algemeen belang kun je onmogelijk verantwoorden. Bovendien staat dit compleet haaks op het Vlaams regeerakkoord en de beleidsnota." (COC, Brandpunt, november 2009)

De VLOR: "De beleidsnota bevat geen financieel kader dat aangeeft over welke middelen de scholen zullen beschikken om die doelstellingen te realiseren. Meer nog: de beleidsnota maakt geen enkele allusie op de budgettaire context om de strategische en operationele doelen te realiseren. (...) Wat met de implementatie en operationalisering van het HBO? Wat met de hertekening van het hoger onderwijslandschap? Hoe zal de stijging van het hoger onderwijsbudget met 10 % kunnen worden

gerealiseerd?" (VLOR, Advies over de ontwerpbeleidsnota onderwijs 2009-2014, 12 november 2009)

De VLHORA: "In het licht van het Programmadecreet en de besparingen moeten alle maatregelen uit de nota met bijkomende financiële implicaties met enige voorzichtigheid geïnterpreteerd worden. Concreet vraagt VLHORA voor nieuwe taken nieuwe middelen en een reële reductie van de werklust evenredig aan de gerealiseerde/te realiseren besparingen." (3)

Een belangrijke dimensie in het debat is de vraag van waar de financiering moet komen.

De Europese commissie vindt dat de privé-investeringen een groter aandeel moeten krijgen: "Het verhogen van de investeringen uit zowel publieke als particuliere bronnen blijft een uitdaging, vooral in de huidige economische crisis. Een aantal EU-landen heeft initiatieven genomen om meer middelen te investeren en die in grotere mate voor het hoger onderwijs te bestemmen. Er moet worden gestreefd naar verdere diversificatie om voor extra financiering te zorgen." (9)

De Vlaamse Onderwijsraad (VLOR) pleit voor voldoende basisfinanciering van de overheid: "De raad heeft er in verschillende adviezen reeds op gewezen dat de basisfinanciering onvoldoende is om de veelheid van opdrachten te realiseren. Hij herhaalt hierbij zijn pleidooi voor het optrekken van de basisfinanciering van hogescholen en universiteiten." (7)

De Leuvense afdeling van de LBC (ACV-bediendenvakbond) neemt een klaar standpunt in: „De inkomsten van het Vlaams hoger onderwijs komen uit drie geldstromen. De eerste geldstroom is de subsidiëring vanuit de Vlaamse overheid en dient voor de dagelijkse werking van het onderwijs. De tweede geldstroom is de financiering voor onderzoek, komende van de federale en Vlaamse overheid, de gemeenten en ook van internationale instellingen. De derde geldstroom bestaat uit inkomsten uit de privé-sector. Een deel van deze geldstroom komt uit onderzoekscontracten met private financiers of uit wetenschappelijke dienstverlening. Wij stellen vast dat er een verschuiving plaatsvindt van de eerste naar de tweede en vooral de derde geldstroom. De inspanningen van de Vlaamse overheid dalen. 25 jaar geleden bedroeg het aandeel van het onderwijs nog 7 procent van het bruto binnenlands produkt van Vlaanderen, nu nog slechts 5 procent. (...)

Het hoger onderwijs wordt met andere woorden steeds meer afhankelijk van inkomsten uit de privésector en van kortetermijnprojecten vanwege de overheid, die per definitie onzeker zijn. De groeiende inmenging van de markt in het onderwijs vinden wij een zeer slechte zaak. Studierichtingen die voor de industrie interessant, lees winstgevend, zijn zullen er financieel wel bij varen. Andere richtingen zullen het met minder moeten doen en overvleugeld worden. Wetenschappelijk onderzoek aan universiteiten zal volop gesteund worden door één of andere industriële lobby indien men met het resultaat (bijvoorbeeld onderzoek naar AIDS medicatie) naderhand veel winst kan maken. Fundamenteel onderzoek is het kind van de rekening" (Meer middelen voor onderwijs. Terug naar 7% BBP, LBC, 18 september 2009)

De lat voor de lerarenopleiding hoger leggen

"Kwaliteitsvol onderwijs staat of valt met goede leerkrachten", schrijft Smet in zijn beleidsnota. .

"Ik reken erop dat de studiekeuzebegeleiding de leerlingen in het secundair onderwijs ondersteunt om een positieve keuze voor de lerarenopleiding te maken op basis van een analyse van hun talenten en competenties. De lat moet daarbij hoog liggen. We moeten ervoor zorgen competente en gemotiveerde studenten voor de lerarenopleidingen aan te trekken. Zoals het decreet zelf voorschrijft, zal ik het decreet op de lerarenopleidingen in Vlaanderen tegen 2012 evalueren. Daarbij wil ik een zicht krijgen op de instroom, doorstroom en uitstroom van de verschillende soorten lerarenopleidingen, de externe kwaliteitsbeoordelingen van de specifieke lerarenopleidingen, de impact van de diversiteitsprojecten, de expertisenetwerken en de regionale platformen". (1)

De VLHORA "is al langer van mening dat de lat voor de initiële lerarenopleiding hoger moet liggen. Het kan echter nuttig zijn de evaluatie van de lerarenopleiding en de visitaties af te wachten. Met het oog op het aantrekken van voldoende gekwalificeerden mag een verzwaring van het programma niet ondoordacht doorgevoerd worden". (3)

Minister Smet loopt hoog op met de tutoringprojecten, waarbij studenten uit het hoger onderwijs kansarme leerlingen uit het basis- of uit de eerste jaren van het secundair onderwijs persoonlijke studieondersteuning bieden. "Ik zal de lerarenopleidingen aanmoedigen om voor alle studenten minstens één stageperiode in te vullen met een tutoringproject." (1)

De Koning Boudewijnstichting ondersteunt deze projecten en maakte een eerste evaluatie van de resultaten: "Om de praktijk van student tutoring optimaal te continueren en verder uit te bouwen, is er nood aan financieel ondersteunende middelen, wetenschappelijk onderzoek, omkadering en vorming. Daarnaast dient het concept 'student tutoring' te worden afgebakend aan de hand van kwaliteitsstandaarden en is het wenselijk blijvend aan visieontwikkeling te doen." (Koning Boudewijnstichting, Tutors maken het verschil. Tutoring- en begeleidingsinitiatieven in het Vlaamse onderwijs, 2008)

Hugo Van Droogenbroeck

(1) Pascal Smet, Beleidsnota onderwijs 2009-2014, 26 oktober 2009

(2) VLHORA, Onderwijsvisitaties van de eerste academiserende opleidingen van de hogescholen afgerond, 7 december 2009.

(3) VLHORA, Advies Beleidsnota Onderwijs 2009-2014

(4) VLOR, Advies over het vervolgrapport, 10 maart 2009.

(5) COC, Lange Wapper, Geen BAM-toestanden voor het hoger onderwijs, Brandpunt, juli 2009

(6) Persbericht kabinet P. Smet, Uitdagingen voor hoger onderwijs, 1 oktober 2009

(7) VLOR, Advies over het NVAO-voorstel voor een nieuw accreditatiestelsel, 15 december 2009

(8) VLOR, Advies over het Leuvencommuniqué en de implementatie ervan, 9 juni 2009

(9) EU, Sleutelcompetenties voor een veranderende wereld, 25 november 2009, COM(2009)640 definitief.

De Vlaamse kwalificatiestructuur

3

In april 2009 werd het decreet rond de Vlaamse kwalificatiestructuur (VKS) in het Vlaams Parlement goedgekeurd. Het decreet werd uitgewerkt door minister Vandenbroucke, in uitvoering van het Europees raamwerk voor kwalificaties, het EQF (European Qualification Framework). Het belang van de VKS kan niet onderschat worden. De VKS houdt o.a. in dat de arbeidsmarktgerichte opleidingen, ook in het leerplichtonderwijs, veel meer dan tot nu toe door de bedrijven kunnen worden geconcipieerd. De VKS is ook een noodzakelijk vehikel om - volgens VOKA en andere patronale lobbygroepen - commerciële opleidingsverstrekkers de plaats op de "opleidingsmarkt" te bieden die ze verdienen. Over de toepassing van het decreet rond de Vlaamse kwalificatiestructuur zal nog veel discussie zijn.

In zijn beleidsnota schrijft minister van onderwijs Smet: "De kwalificatiestructuur bevat een beschrijving en ordening van de beroepskwalificaties en de onderwijskwalificaties in acht niveaus (van basisonderwijs tot doctoraat, nvdr). De kwalificatiestructuur ondersteunt een competentiegericht onderwijs en competentiegericht training en opleiding door de kwalificaties in competenties te beschrijven. De beroepscompetentieprofielen die de sociale partners ontwikkelen, zullen de basis leveren om beroepskwalificaties te maken. Door de beroepsgerichte opleidingen daarop af te stemmen, zullen ze aansluiten bij de behoeften op de arbeidsmarkt." (1)

De Vlaamse Onderwijsraad (VLOR) uit haar bezorgdheid over de VKS: "De raad is van mening dat vooraleer het decreet over de kwalificatiestructuur kan worden geïmplementeerd, dit decreet op zijn haalbaarheid en uitvoerbaarheid moet worden getoetst. Voor de VLOR blijft het wenselijk om een vertaalslag te kunnen maken tussen inzetbaarheidseisen zoals verwoord in de kwalificaties enerzijds en de opleidingen in het onderwijs anderzijds." (2)

Tijdens de hoorzitting over de kwalificatiestructuur in de onderwijscommissie van het Vlaams Parlement, kwamen de woordvoerders van de VLOR vrij kritisch uit de hoek: "Onderwijs is volgens de VLOR breder dan de inzetbaarheidseisen vanuit de arbeidsmarkt. Brede basisvorming, een inzetbaarheid die een leven lang duurt, levenslang en levensbreed leren en een kritische reflectie over ethische en maatschappelijke waarden zijn overwegingen die moeten meespelen bij een omzetting van de beroepscompetentieprofielen naar onderwijsdoelen.

Het advies van de VLOR pleit voor een vertaling van de beroepscompetentieprofielen naar onderwijskwalificaties of onderwijsdoelen. Niet alle doelen zijn namelijk te leren in een schoolse context. Sommige eisen vanuit inzetbaarheid kunnen persoonskenmerken zijn of zo gespecialiseerd zijn dat ze niet overeenstemmen met het begrips- en leervermogen van leerlingen in het secundair onderwijs. In dat geval kan ook overwogen worden ze pas aan te leren op de werkvloer." (Vlaams parlement, VLOR, hoorzitting betreffende de kwalificatiestructuur, 3 april 2009)

Ook in een recent advies over "educaties" vindt de VLOR dat de doelstellingen van onderwijs en vorming niet terug te voeren zijn tot de "economische inzetbaarheid":

"De samenleving is in toenemende mate onderhevig aan economisering. Economische argumenten worden doorslaggevend voor het nemen van beslissingen. Verwacht wordt dat de stijgende dominantie van het economisch denken ook het onderwijs steeds meer zal raken. Een ander gevolg van de toenemende economisering is de impact van het denken in termen van inzetbaarheid van mensen. Talenten dienen ontdekt, competenties ontwikkeld en gevaloriseerd ... om ze maximaal te benutten voor een competitieve economie." (3)

„Ook de evolutie naar meer competentieontwikkelen onderwijs sluit goed aan bij dit begrip van educaties. Competenties mogen dan wel een 'elastisch' begrip zijn, experts zijn het wel eens over een aantal veel voorkomende kenmerken: contextgebonden; verenigen vaardigheden, kennis, inzichten, attitudes en eigenschappen; kunnen in de tijd veranderen; moeten worden geleerd of ontwikkeld; staan in verbinding met andere competenties en conditioneren elkaar. De raad stelt vast dat dit abstracte begrip van competenties in zijn concrete invulling dikwijls verengd wordt tot het perspectief van 'inzetbaarheid op de arbeidsmarkt'. Het begrip 'educaties' kan dit openbreken door competentieontwikkeling breed in te vullen als gericht op een harmonische ontplooiing van de persoon als geheel." (3)

Hugo Van Droogenbroeck

(1) Pascal Smet, Beleidsnota Onderwijs 2009-2014

(2) VLOR, Advies over de ontwerpbeleidsnota onderwijs 2009-2014, 12 november 2009.

(3) VLOR, Raamadvies over educaties, 26 november 2009.



400 deelnemers aan de “zes uren”

Het was moeilijk om een keuze te maken tussen de 30 workshops en educatieve wandelingen (10 Nederlandstalige, 16 Franstalige en 4 tweetalige). Op het programma stonden specifieke onderwijsthema's als het inschrijvingsbeleid, competentiegericht leren, opvoeding tot burgerzin, de problematiek van het Brussels onderwijs, de hervorming van het secundair onderwijs. Maar ook thema's die ons als progressieve leerkrachten nauw aan het hart liggen: het racisme, de Palestijnse kwestie, de vluchtelingen, de Noord-Zuid-problematiek, het milieu, de evolutietheorie, de media, de reclamepest, seksuele diversiteit enz.

Romy Aerts





zes uren voor de democratische school

Anne Morelli (prof ULB, auteur) geeft een inleiding over “Racisme, een element van het conflict tussen Vlamingen en Franstaligen”



Professor Jean-Pascal Van Ypersele (klimaatspecialist, ondervoorzitter van het IPCC) en Paul Lannoye (voormalig Europees parlements lid van ECOLO) namen deel aan de (Franstalige) workshop over onderwijs en ecologie



In het Franstalig onderwijs was er de afgelopen maanden veel debat rond het inschrijvingsbeleid. Deelnemers aan het panelgesprek tijdens de “zes uren”: Jean-Pierre Wauters (Aped, moderator), Chantal Massaer (directrice van Infor Jeunes) en Nico Hirtt, auteur van het boek “Je veux une bonne école pour mon enfant”



Debat over de economische crisis met o.a. Ricardo Petrella





zes uren voor de democratische school



Veel deelnemers in de (Franstalige) workshop rond de strijd tegen sexisme en homofobie op school

van Groen! :“Hopelijk zijn jullie uitgerust na het zeer geslaagde initiatief van zaterdag 17 oktober! Ikzelf heb veel geleerd en ik vond het boeiend om daar te zijn. Nog veel succes met al jullie zeer goede projecten!”

Wij hebben alle kritieken en suggesties bestudeerd. We zullen er rekening mee houden bij de voorbereiding van de volgende editie van de “zes uren voor de democratische school”, in oktober 2011.

We publiceren hier de verslagen (soms ingekort) van enkele workshops. Andere (of langere) verslagen vind je op onze websites

www.democratischeschool.org en www.ecoledemocratique.org

Een groot succes dank zij de inzet van velen

“Als men dit hier ziet, krijgt men niet de indruk dat het militantisme in crisis is”, liet Ricardo Petrella zich tijdens de middagpauze ontvallen. Deze bekende professor (UCL) en ikoon van de andersglobalistische beweging was een van de sprekers - naast Nico Hirtt - tijdens de plenaire vergadering. In metaforische bewoordingen dichtte hij de missie van het onderwijs anno 2010.

Naast prof. Ricardo Petrella, die ook deelnam aan een workshop rond de economische crisis, prijken talrijke andere personaliteiten uit de academische wereld en uit de politiek, onderzoekers en vakbondsactivisten op de affiche. Vele collega's-leerkrachten deelden hun deskundigheid en ervaringen in de workshops. Voor een organisatie als Ovds die zonder vrijgestelden en subsidies werkt, staat en valt het succes van zo'n dag met de inzet van tientallen militanten.

Dank aan allen die de dag hielpen bekend maken door folders of emails te verspreiden of die een of meerdere collega's overtuigden naar Brussel te komen.

Dank aan allen die meehielpen aan de organisatie van de dag zelf (en het klaar zetten van de lokalen de dag voordien): het onthaal en de inschrijvingen, de bar, het afruimen en de afwas, het klaar zetten van beamers, de voorzitters en de verslaggevers in de workshops ...

We denken in het bijzonder aan de Ovds-équipe van Luik die het overheerlijk koud buffet verzorgde.

Een kleine 100 deelnemers gaven een ingevuld evaluatieformulier af. Hieruit blijkt in het algemeen een grote tevredenheid over de kwaliteit van het programma. Zoals mag blijken uit de reactie van een medewerkster van Mieke Vogels, (toenmalig) voorzitter

Romy Aerts



ZES UREN VOOR
de democratische
school
Brussel (Oudergem)
Zaterdag
17 oktober 2009
Ovds
opvoeding voor de democratische school
http://www.democratischeschool.org

zes uren voor de democratische school

Infostand van de (Franstalige) lerarenorganisatie CGé (Changement pour l'Egalité)



Tijdens de pauzes konden de deelnemers een tiental info-stands bezoeken. Hier de stand van Ovds-Aped



De chef- koks uit Luik



zes uren voor de democratische school

250 personen deden zich te goed aan het koud buffet



(Oudergem)

Ricardo Petrella waarschuwt in zijn toespraak voor de vermarkting van het (hoger) onderwijs

Zaterdag
17 oktober 2009





Het onderwijs in Brussel: uitdagingen en oplossingen

Het grote aantal schoolmislukkingen, het verschil in middelen tussen het Nederlandstalig en Franstalig onderwijs, de problematiek van de verschillende moedertalen, onderwijstalen én omgevingstalen dwingen ons na te denken over de toekomst van de Brusselse kinderen over de grenzen van netten en taalgemeenschappen heen. Zestig belangstellenden volgden het panelgesprek met prominente sprekers uit de twee taalgemeenschappen.

Moderator **Marc Maes** van BOCO (Brussels Overleg- en coördinatiecentrum Officieel Onderwijs) vertrok van drie conclusies van de Staten-Generaal van Brussel uit het voorjaar 2009:

1. Er is in Brussel een veel groter percentage van leerlingen die het secundair onderwijs verlaten zonder diploma of getuigschrift dan in de andere landsgedeelten. De sociale kloof en de kans op een sociale tijdbom worden nog vergroot door het feit dat Brussel tegelijk het hoogst aantal opgeleiden in hoger en universitair onderwijs telt.

2. Een werkgever in Brussel stelt hogere eisen op vlak van twee- of meertaligheid. Een van de grootste problemen van het Franstalige onderwijs is het in grote mate afleveren van eentalige leerlingen.

3. Door het feit dat het onderwijs in Brussel wordt ingericht door gescheiden taalgemeenschappen (even de Europese en internationale scholen buiten beschouwing gelaten) is er een noodzaak om toch naar een minimale “kruisbestuiving” te gaan.

Onderzoeker **Donat Carlier** begon met een schets van de huidige situatie.

- van de 231.000 leerplichtige leerlingen zaten er in 2006 80 % in het Franstalige onderwijs en 17 % in het Nederlandstalige; de rest in internationale scholen.

- in het basisonderwijs van beide taalgemeenschappen komt meer dan 85 % uit Brussel zelf. Idem voor het Franstalig secundair onderwijs terwijl het Neder-

landstalige secundair nog altijd voor iets minder dan de helft uit de Rand rekruteert.

- 24,5 % behaalt geen getuigschrift in Brussel (tegenover minder dan 10 % in Vlaanderen en ca. 12 % in Wallonië). Schoolachterstand en sociale achterstand gaan hand in hand. Er zijn immense verschillen tussen “witte” en “zwarte” scholen, zelfs binnen één gemeente of wijk.

- in het Franstalige onderwijs geven meer dan 40 % leerkrachten les zonder het “voldoende geachte” diploma (in Wallonië is dat slechts 15 %). De uitstroom van jonge leerkrachten die het na korte tijd voor bekeken houden is ook in het Nederlandstalige onderwijs in Brussel een veel groter probleem dan in Vlaanderen. In Vlaanderen verlaten 26,5% van de leerkrachten het basisonderwijs na vijf jaar, in Brussel liefst 58,5%.

- de financiering van het Franstalige onderwijs ligt zo’n 20 % onder die van het Nederlandstalige.

Pascal Smet (Sp.a) schopte in zijn visietekst van februari 2009 tegen heilige huisjes: moet Nederlands nog de onderwijstaal zijn in Brussel? Schepen voor Nederlandstalig onderwijs in Molenbeek, **Jef Van Damme**, nam in het panel de plaats in van de nieuwe minister van Onderwijs. Hij beklemtoonde dat een vergelijking van Brussel met Vlaanderen of Wallonië niet correct is: men zou eerder moeten vergelijken met de cijfers uit (middel)grote steden en dan zouden de verschillen niet zo groot lijken.

Structureel opteert hij niet voor een bi-communautair “Brussels” onderwijssysteem. Het gewest zou wel moeten sturen in het beter afstemmen van het onderwijsaanbod op de arbeidsmarkt (bv. niet-ingevulde knelpuntberoepen), in een betere samenwerking met politie en jeugdzorg, het creëren van gunstige randvoorwaarden voor leraren en scholen en vooral ook een op meertaligheid gericht taalbeleid.

Als schepen in Molenbeek tracht hij lokale impulsen te geven, ondermeer een op grotere ouderparticipatie gericht huistakenbeleid, het sterk uitbouwen en ondersteunen van “brede school”-initiatieven rond sport, taal en cultuur en het project “School in zicht”, waarbij ouders worden overtuigd om niet naar scholen in de Rand uit te wijken en wordt gestreefd naar een sociale mix in de wijksschool.

zes uren voor de democratische school



Jean-Pierre Kerckhofs (Ovds) en Donat Carlier

Voor inspecteur **Michel Boumal** primeren twee problemen. Enerzijds het feit dat bepaalde bevolkingsgroepen zich in bepaalde wijken volledig terugplooiën op zichzelf en zelfs geen Frans spreken, met alle problemen voor oudercommunicatie en studiebegeleiding van dien. Verder het feit dat zelfs een diploma in een groot aantal gevallen niet tot het vinden van een job leidt, deels door bepaalde vormen van discriminatie vanwege werkgevers, maar meer nog door de verkeerde keuze van studierichtingen, veelal technische of beroepsrichtingen met een veel te beperkt aantal uren Frans of Nederlands.

Jean-Pierre Kerckhofs, leerkracht in het Franstalig Brussels onderwijs en voorzitter van Ovds-Aped, bevestigde nogmaals de harde cijfers die eerder naar voren waren geschoven door Donat Carlier. Om komaf te maken met de enorme sociale kloof wees hij op de noodzaak van een gemeenschappelijke basisopleiding tot de leeftijd van 15-16 en de absolute noodzaak om te komen tot een sociale mix door een centraal gecontroleerd inschrijvingsbeleid.

Prof. **Piet Van de Craen** (VUB, stichtend lid van de European Language Council) schuift meertalig onderwijs naar voren als dé oplossing voor het Brussels onderwijs om komaf te maken met de “existentiële angst” in beide taalgemeenschappen. Hij pleit voor een talenonderwijs met native speakers op basis van de CLIL-visie (“content and language integrated learning”), waarmee trouwens in enkele Brusselse scholen via het STIMOB-project wordt geëxperimenteerd met zeer positieve resultaten. Onderwijsinspecteur Michel Boumal ontkent de voordelen niet, maar wijst op het reeds eerder vermeld tekort aan leraren, niet in het minst de “native speakers” uit het Vlaamse gewest, die in het Franstalig onderwijs -nota bene- 6 % minder loon ontvangen! Hij herinnert ook aan de allochtone gemeenschappen die geen of onvoldoende Frans kennen.

Jef Van Damme vindt veralgemeende tweetalige scholen geen goede optie, maar ziet eerder heil in een goed overwogen inschrijvingsbeleid en het ondersteunen van kansarmere ouders in studiekeuze en -begeleiding.

Marc Maes

Professor Piet Van de Craen (links), Jef Van Damme (midden), schepen van onderwijs in Molenbeek en Michel Boumal (rechts), inspecteur van het Franstalig stedelijk onderwijs van Brussel





zes uren voor de democratische school

Identiteit ontwikkelen. Leer-kracht waarderen in eigentijds onderwijs

Chico Detrez, medeauteur van het gelijknamige boek en animator van de workshop begon met het beeld van Prokroustes uit de Griekse mythologie: deze herbergier paste zijn gasten aan aan zijn bed. Meestal bleek dat zijn gasten niet precies op zijn bed pasten. Was een gast te kort, dan rekte Prokroustes zijn ledematen met geweld uit, was hij te lang, dan hakte de gastheer er een stukje van af.

Hij stelt vast dat in het onderwijs de kenmerken van de dominante (bedrijfs)cultuur meer en meer ingang vinden: flexibiliteit, korte termijnprestaties, competentiegericht en instrumenteel onderwijs, vernieuwingsdrang met vooral accent op ICT.

De gevolgen blijven niet uit: oppervlakkigheid, onzekerheid en burn out, loyaliteit en solidariteit die onder druk komen staan, identiteitsproblemen, gebrek aan ruimte voor eigen interpretatie.

De auteur pleit voor een kritische didactiek waarbij men op zoek gaat naar kennis en ervaring en waar er ruimte is voor aspiraties (dromen), een onderwijs dat kansen biedt, ontwikkelt en perspectieven opent. Allemaal zaken waar vooral leerlingen uit cultuurarme milieus nood aan hebben. De klemtoon ligt dan op loyaliteit t.o.v. medeleerlingen, op zingeving, op waardering in plaats van evaluatie die gericht is op selectie. Kritiek betekent analyseren, onderzoeken, in vraag stellen, het tegenovergestelde van negativisme.

Uit recent hersenonderzoek blijkt dat de ontwikkeling in de puberteit langer door gaat. Vandaar het belang van geduld oefenen. Dit pleit ervoor om de jongeren niet te snel te oriënteren, om ruimte om te experimenteren te laten.

Voor het bereiken van een harmonische identiteitsontwikkeling worden er zeven algemene ontplooiingsgerichte competenties voorop gesteld: bejegenen, waarnemen, ruimte voor intuïtie, oordelen vanuit de eigen kern (zingeving), gedifferentieerd denken (peilen naar de context), oog hebben voor het effect, samenwerken en wederkerigheid, reflecteren. Om deze competenties te bereiken worden stra-

tegieën ontwikkeld, die tot aangepaste werkvormen aanleiding geven.

In het debat brachten de aanwezigen diverse punten aan.

Hugo Van Droogenbroeck

-Dirk Gombeir, Luk Bosman, Chico Detrez (2008): *Identiteit ontwikkelen, Leer-kracht waarderen in eigentijds onderwijs*, Plantyn, ISBN 978-90-301-9649-5, Prijs: € 40,00; Pagina's: 360.

-Dirk Gombeir, Luk Bosman, Chico Detrez (2009): *Smart Kids in Wonderland. Een eigentijdse kijk op leren*, Plantyn, ISBN: 978-90-301-9891-8, Prijs: € 12,00, Pagina's: 88.

-Dirk Gombeir, Luk Bosman en Chico Detrez zijn de initiatiefnemers van "vzw leer-kracht" waarvoor ze presentaties, workshops en nascholingen verzorgen over de thema's die in beide publicaties aan bod komen. Voor meer informatie:

<http://identiteitontwikkelen.blogspot.com>

Chico Detrez, co-auteur van "Identiteit ontwikkelen. Leer-kracht waarderen in eigentijds onderwijs". Rechts: verslaggever Hugo Van Droogenbroeck



Inschrijvingsbeleid

Tijdens het panelgesprek rond het inschrijvingsbeleid gaven de drie sprekers toelichting over het aanmeldingsexperiment van verschillende grootstedelijke LOP's. De voorzitter van het Gentse LOP (basisonderwijs), **Jean-Pierre Verhaeghe**, lichtte het Vlaams inschrijvingsrecht toe, schetste de Gentse situatie van de basisscholen, gaf de technische aspecten en de organisatie van hun centraal aanmeldingsregister en evalueerde het experiment na één jaar. **Marc Borremans**, die namens ACOD in de Brusselse LOP's zetelt (zowel basis als secundair onderwijs) vertelde over de stand van zaken in Brussel. Ondertussen is ook daar een akkoord voor een aanmeldingsprocedure gestemd in beide LOP's. **Tino Delabie** schetste kort de inschrijvingsprocedure van het Antwerpse basisonderwijs. Hij lichtte verder het standpunt toe van Ovds voor het realiseren van een optimale sociale mix in de scholen.

In **Gent** geldt sinds dit schooljaar voor de inschrijvingen in het basisonderwijs het afstandscriterium. Voor scholen met plaatstekort betekent dit dat het kind dat het dichtst bij de school woont, meer kans maakt op een toegangsticket voor de gekozen school. Via een centraal aanmeldingsregister (website) kunnen de ouders hun keuze opgeven voor één of meerdere scholen (in een bepaalde volgorde). Er zijn twee aparte aanmeldingsperiodes, van telkens twee weken: eerst voor de voorrangsgroepen (GOK of niet-GOK), daarna voor de andere leerlingen. Wie op het einde van een aanmeldingsperiode een toegangsticket krijgt toegewezen, kan zich laten inschrijven.

In **Antwerpen** voert men voor de inschrijvingen in het basisonderwijs voor volgend schooljaar een gelijkwaardig centraal systeem in, met twee elektronische aanmeldingsperiodes. Behalve het criterium van de afstand blijft in Antwerpen echter de chronologie (tijdstip van aanmelden op het centraal aanmeldingsregister) een rol spelen. Elke school mag zelf het relatief gewicht van beide criteria vastleggen maar de afstand moet voor minstens 30 % meetellen. Twee netten, het Stedelijk en het Gemeenschapsonderwijs, hebben voor hun scholen bepaald dat het afstandscriterium voor 70 % zal meetellen.

Ook de **Brusselse** LOP's keurden voor de inschrijvingen van volgend schooljaar een centrale aanmeldingsprocedure goed, maar met opnieuw andere criteria.

De basisscholen houden eerst rekening met de in het GOK-decreet vastgelegde voorrangsgroep van broers en zussen en met de in het LOP gemaakte afspraak om voorrang te verlenen aan GOK-leerlingen (30%) en leerlingen met als thuistaal het Nederlands (45%). Als er dan nog plaatsen zijn, geldt de rangorde op basis van volgende criteria: afstand school tot woon- of werkplaats (de ouders mogen kiezen) en duur van verblijf in een erkende Nederlandstalige voorschoolse opvang. Scholen bepalen autonoom de volgorde van bovenvermelde criteria. Als kinderen op basis van deze 2 criteria dezelfde plaats hebben in de rangorde en er niet voldoende plaats op school is voor deze kinderen, geeft het toeval de doorslag.

Het elektronische systeem voor de secundaire scholen rangschikt chronologisch eerst broers en zussen en daarna de andere leerlingen. Wanneer zich op de campus van de secundaire school ook een basisschool bevindt, dan krijgt de aangemelde leerling een hogere plaats in de rangorde naarmate hij meer maanden school liep in de basisschool. Leerlingen die op basis van het criterium "campusschool" dezelfde plaats innemen zullen bij gebrek aan voldoende capaciteit een plaats krijgen volgens chronologie van aanmelding.

Marc Borremans geeft nog mee dat Brussel kampt met een tekort aan schoolgebouwen: er zijn in de komende 10 jaar 50 basisscholen extra nodig, waarvan 10 Nederlandstalige.

Enkel het Gentse LOP kan reeds terugblikken op één jaar experiment van het centraal aanmeldingsregister. Prof. **Verhaeghe** gaf enkele vaststellingen mee. De volledige uiteenzetting is te volgen in bijgevoegde PowerPoint (op www.democratischeschool.org).

De kampeertoestanden voor sommige scholen zijn verdwenen. Dubbele inschrijvingen zijn met de centrale computer ook niet meer mogelijk. Meer dan een kwart van de inschrijvingen verliep via het centraal aanmeldingsregister. 83% van de 'aangemelden' kregen een toegangsticket en 65% van de kinderen komt terecht op de school van eerste keuze. Procentueel gezien is het aantal geweigerde alloctonen gedaald in vergelijking met de vorige jaren. Het centraal aanmeldingsregister heeft de positie van de kansarme en alloctone kinderen dus zeker niet verzwakt. Een eerste blik op de cijfers doet vermoeden dat het afstandscriterium niet segregierend werkt. De voorzitter van het Gentse LOP bespreekt enkele andere mogelijke criteria. Hij beveelt aan dat het experiment



zes uren voor de democratische school

langer zou duren dan één schooljaren (inmiddels verlengde minister Smet de experimenteerperiode met twee schooljaren), dat er nog extra voorrangsgroepen kunnen bepaald worden (hij stelt voor dat kinderen van leerkrachten van de school ook voorrang zouden hebben) en dat het LOP de bevoegdheid van procedurebepaling dient te behouden.

Als afstand het enige geldende criterium is, hoe zit dat dan met concentratiewijken? Hoe kan er dan een sociale mix tot stand komen? Volgens Jean-Pierre Verhaeghe kan momenteel nog niet uitgemaakt worden of er een effect zou kunnen zijn op de sociale mix in de scholen. Hij stelt voor dat de regels zouden versoepeld worden om in GOK-scholen een voorrangperiode voor niet-GOK-leerlingen in te lassen. Vandaag kan het slechts als het percentage GOK-leerlingen 10% hoger ligt dan het gemiddelde. Dit gemiddelde bedraagt in Gent 47% zodat een school meer dan 57% GOK-leerlingen moet hebben om voorrang te mogen geven aan niet-GOK-leerlingen. Een leerkracht uit Antwerpen vertelt over het initiatief "School-in-zicht": autochtone ouders spreken onderling af om hun kinderen samen naar een "allochtone" buurtschool (in Borgerhout en Antwerpen-Noord) te sturen. Zo krijgen arme concentratiescholen langzaam een grotere sociale mix. In Brussel blijkt een gelijkaardig project "Samen naar school" te lopen.

Een sociale mix realiseren is het vertrekpunt van het voorstel van Ovds dat door **Tino Delabie** wordt toegelicht. Het voorstel draait de huidige stand van zaken om: in plaats dat de ouders op zoek moeten gaan naar een plaats voor hun kind, krijgen de ouders vanuit de overheid - concreet zou dit het LOP kunnen zijn - een voorstel voor een school. Dit voorstel van toewijzing houdt rekening met twee criteria (naast de evidente voorrang voor broers en zussen): de bereikbaarheid van de school (buurtschool of gemakkelijk bereikbaar met schoolbus of openbaar vervoer) en de sociale mix. Om een sociale mix te organiseren zou men gebruik kunnen maken van de "leerlingenkenmerken" die reeds voor de bepaling van de werkmiddelen worden gehanteerd.

Ouders die het voorstel binnen een bepaalde periode aanvaarden, zouden de zekerheid hebben dat hun kind terecht komt in een sociaal gemengde en gemakkelijk toegankelijke (buurt)school. Daarna worden de beschikbare plaatsen vrij toegekend aan ouders die niet akkoord gaan met de school die hen werd voorgesteld.

Wat doe je met het bestaan van meerdere netten? Je kan ouders niet dwingen een confessionele school te aanvaarden. Ouders zouden dus vooraf kunnen melden dat ze geen confessionele school wensen. Aangezien de officiële scholen wettelijk verplicht zijn meerdere godsdiensten of lekenmoraal aan te bieden, kunnen ouders niet a priori een officiële school weigeren.

Katrien De Maegd

Prof. Jean-Pierre Verhaeghe, voorzitter van het Gentse LOP (Basisonderwijs), gaf uitgebreid uitleg over het Gentse inschrijvingssysteem

Tino Delabie (leerkracht in Antwerpen, Ovds) en Marc Borremans (secretaris ACOD-Onderwijs regio Brussel)



De troeven van meertalig onderwijs (CLIL - EMILE)

In het debat rond het Brussels onderwijs schoof Prof. Piet Van de Craen meertalig onderwijs naar voor als één van de middelen tot oplossing. 's Namiddags konden we kennismaken met het recept voor meertalig onderwijs onder de deskundige leiding van Laurence Mettwie en via de onderwijsinitiatieven in de provincie Luik en het Limburgse Dilsen.

Laurence Mettwie, professor Nederlands aan de 'Facultés universitaires de Namur' en voortrekster van de organisatie "Tweetaligheid in Beweging/Bilinguïsme en Mouvement" (TIBEM; zie www.tibem.be) beet de spits af. Zij legde op een duidelijke en originele manier het concept 'Meertalig Onderwijs' of in het Frans 'EMILE' (Enseignement d'une matière par intégration d'une langue étrangère) of 'immersion' uit. In het Nederlands is de term 'meertalig onderwijs' gangbaar of de Engels benaming 'Content and Language Integrated Learning', afgekort CLIL.

Laurence Mettwie vergeleek meertalig onderwijs met het bakken van een taart waarvoor je meerdere ingrediënten nodig hebt. Je hebt, naast de schooltaal een vreemde of tweede taal nodig en een cursus-onderwerp dat niet die taal zelf is. Voor dat cursus-onderwerp zal die tweede taal systematisch en gedurende langere tijd gebruikt worden. Je leert zowel een vak als een andere taal. Zo wordt een andere taal leren ook boeiend, omdat het aangeboden vak je nieuwsgierigheid nog eens extra stimuleert.

Die methode bestaat in diverse vormen overal ter wereld. De Europese Unie stimuleert ze heel sterk. In het Franstalig onderwijs moedigen wettelijke regelingen al sinds 1998 meertalig onderwijs of 'immersion' aan. Er is veel vraag naar bij de ouders. Dit schooljaar zijn er al 208 scholen die met EMILE werken, waaronder 130 kleuterscholen of lagere scholen. 165 scholen kozen het Nederlands als tweede taal, 34 het Engels en 9 het Duits. In het Vlaams onderwijs zijn er sinds 2007 in 9 secundaire scholen CLIL-experimenten kunnen starten.

Je hebt de schooltaal en de doeltaal nodig. De leerkracht moet de doeltaal grondig kennen en moet gesensibiliseerd zijn rond meertalig onderwijs. Hij hoeft niet noodzakelijk een moedertaalspreker te zijn. Het aantal lessen in de tweede taal wordt correct gedo-

seerd: in het begin meer uren dan in hogere jaren. Je neemt alle betrokkenen in het project op: leerlingen, ouders, leraars, directie, inspectie, administratieve diensten.

CLIL of EMILE heeft sterke cognitieve voordelen: leerlingen die tweetalig actief zijn worden 'slimmer', ze hebben immers minder hersenactiviteit nodig om een vraagstuk op te lossen dan eentaligen. CLIL is een springplank naar meertaligheid en stimuleert tolerantie en openheid van geest.

Meertalig onderwijs is er voor alle leerlingen, ook voor degenen die geen zgn. 'talentknobbel' hebben. Het ritme waarop je leert kan in het begin wat trager zijn, maar later gaat het vanzelf sneller als je meer verbanden legt. CLIL of EMILE is geen zaak van een elite, ze is er voor iedereen.

Agnes De Rivière is werkzaam binnen het "Maison des langues" en volgt in die functie het immersie-onderwijs in de provincie Luik. Haar taak is vooral een coördinerende taak: een overzicht bijhouden van de scholen en leerkrachten die in een EMILE-project werken en documentatie bijeenbrengen. Zij richtte ook een informatie- en coördinatiecentrum in. Haar volledige powerpointpresentatie is te raadplegen op www.democratischeschool.org

Ivo Aerts is adjunct-directeur en coördinator van het CLIL-project van de Stedelijke Humaniora uit Dilsen. **Bram Moors** is er de leraar CLIL voor gedragswetenschappen, wetenschapsfilosofie en epidemiologie, **Serge Peeters** neemt chessmagnetschool, film en kansberekening voor zijn rekening. De school is enkele jaren geleden met CLIL gestart, nadat een leraar een advertentie in het maandblad Klasse voor leraars gezien had. De school reageerde hierop, waarop ze konden starten met een zgn. 'proeftuin'. Zij kozen als CLIL-taal het Engels, omdat heel wat jongeren een wiskundig of wetenschappelijk gerichte opleiding volgen. Het Engels is voor bv. een ingenieursstudie heel belangrijk. Voor de CLIL-lessen kozen ze de vier zgn. vrij te kiezen uren per week. De leraarsploeg die aan het project meewerkt is een super-enthousiaste ploeg, die erin slaagt om dat enthousiasme op de leerlingen over te brengen. In de lessen worden heel wat teksten over wetenschap en wetenschapsfilosofie aangeboden. Daardoor zijn de leerlingen na een jaar in staat om zelfstandig dergelijke Engelse teksten te lezen en begrijpen.

Gertrude Bongaerts



zes uren voor de democratische school

Laurence Mettewie



De hervorming van het secundair onderwijs

Bijna 40 jaar na de start van het VSO staan we ontegensprekelijk voor een belangrijke verandering in het Vlaamse onderwijslandschap indien de aanbevelingen van de commissie Monard in de nieuwe Vlaamse regering verder gehoor vinden. De blauwdruk vormt in elk geval een uitstekende basis om de discussies rond een broodnodige hervorming te voeden. Op de “Zes uren voor een democratische school” kon een debat rond de hervorming van het secundair onderwijs dan ook niet ontbreken.

Wij nodigden **Georges Monard** uit om de visienota die zijn naam draagt toe te lichten en vervolgens in debat te treden met **Jan Van Damme** (professor Pedagogie K.U.Leuven), **Ludo De Caluwé** (voorzitter Studiegroep Authentieke Middenscholen en directeur van het Pius X-instituut te Antwerpen), **Chico Detrez** (adjunct-directeur SISA, Antwerpen en lid pedagogische commissie ACOD-Onderwijs) en **Romy Aerts** (Ovds, leerkracht in Etterbeek). Pros **Vandenbroeck**, pedagogisch directeur van het St.-Jozefinstituut te Aarschot modereerde.

Georges Monard benadrukte in zijn betoog de kloof tussen de hoog- en laagpresterenden. Het zittenblijven, hoewel geen ramp, leidt dikwijls tot frustraties. De bedoeling van de brede eerste graad is de leerlingen “onder te dompelen” in de verschillende belangstellingsgebieden: meer dus dan even “proeven”. De omvorming van het 1ste jaar B naar een schakeljaar is bedoeld om de leerlingen kwalitatief meer kansen te geven. De breuk bij de overgang van het basisonderwijs naar het secundair onderwijs (o.a. van één

onderwijzer(es) naar leraars voor de verschillende vakken) wil men overbruggen door een geleidelijke overgang te realiseren door meer polyvalente leraars in de eerste graad. De vier belangstellingsgebieden omvatten alle onderwijsvormen, maar ook studierichtingen die zowel A- als D-gericht zijn (arbeidsmarkt versus doorstroming), wel met verschillende beheersingsniveaus. Het 7de jaar is geen specialisatiejaar meer, maar een voortgezette algemene vorming. De commissie opteert voor incentives voor het oprichten van autonome middenscholen en van een mix van studierichtingen i.p.v. een enveloppenfinanciering en schaalvergroting, lessen die getrokken werden uit de mislukte hervormingspoging onder minister Luc Van den Bossche.

Ludo De Caluwé vertegenwoordigt 70 scholen die aangesloten zijn bij StAM, Studiegroep van authentieke middenscholen. Voor hen klinkt de nota Monard als muziek in de oren. De 1ste graad is immers gericht op observatie, wat de basis is voor oriëntatie: waarvoor heeft een leerling belangstelling? StAM werkt aan criteria voor die oriëntering.

Chico Detrez stelde dat ACOD in haar congresstekst “Voor een openbaar, democratisch en emancipatoir onderwijs” een langetermijnvisie op het secundair onderwijs ontwikkeld heeft. Deze langetermijnvisie omvat een uitstel van de studiekeuze, waardoor er ruimte is voor een brede algemene vorming voor iedereen tot 16 jaar. De nota Monard is een stap in de goede richting: ze wil de onderwijsvormen doorbreken en vervangen door belangstellingsgebieden. Een vraag die nu aan de orde is: hoe gaan die belangstellingsgebieden ingevuld worden?

Jan Van Damme, professor Pedagogie K.U.Leuven kwam tussen met een langer betoog. In het huidige systeem klaagt hij aan dat door de invoering van de

eenheidsstructuur (vanaf 1989), iedereen in het 3de jaar S.O. “op zijn plaats” moet zitten, wat er toe leidt dat vooral de minder sterken naar TSO/BSO gaan, met de “waterval” als gevolg. De commissie doet voorstellen tot vernieuwing op basis van relatief algemeen verspreide ideeën, die echter in sommige gevallen misvattingen zijn. Zo gaat men er bijvoorbeeld impliciet van uit dat veel van de leerlingen die ‘laat-tijdig’ overgaan van ASO naar TSO, bij de overgang van de eerste naar de tweede graad onverantwoord ‘hoog’ gemikt hebben. De realiteit is dat 85 % van hen een advies van de leerkrachten kregen om naar het ASO te gaan. Belangrijk is vooral dat het op die leeftijd voor veel leerlingen nog niet duidelijk is wat ze het best doen. De mogelijkheid om na het derde of vierde leerjaar van het secundair onderwijs te veranderen van richting (ook van onderwijsvorm, van belangstellingsgebied of van doorstromings- versus arbeidsmarktgerichte opleidingsvorm) moet structureel voorzien worden. Als het te laat is om na het vierde leerjaar over te gaan naar een technische richting, moet men de drie graden in vraag durven stellen.

Autonome middenschole krijgen volgens Prof. Van Damme slechts optimale kansen krijgen als men terugkeert naar de vroegere autonome lagere cycli en/of rijksmiddelbare scholen, die zoals bekend, drie leerjaren telden. Het lijkt hem erg vroeg om 13- à 14- jarige leerlingen te groeperen op basis van hun belangstelling. Een grotere aandacht voor de belangstelling en keuzerijpheid van leerlingen in de eerste graad lijkt hem zeer wenselijk en die aandacht moet doorgetrokken worden naar de tweede graad (die echt algemeen moet zijn én moet leiden tot ruime keuzemogelijkheden nadien). Dit betekent niet dat voor een aantal leerlingen met een uitgesproken vroegtijdige belangstelling zo’n keuze moet verhinderd worden. Hij stelt vast dat de sterkere leerlingen ook te weinig aan hun trekken komen. Aan de zwak-

ker presterende leerlingen moet men hoge eisen en verwachtingen blijven stellen en hen daartoe ook meer steun bieden. De algemene vorming moet in elk geval gevrijwaard worden.

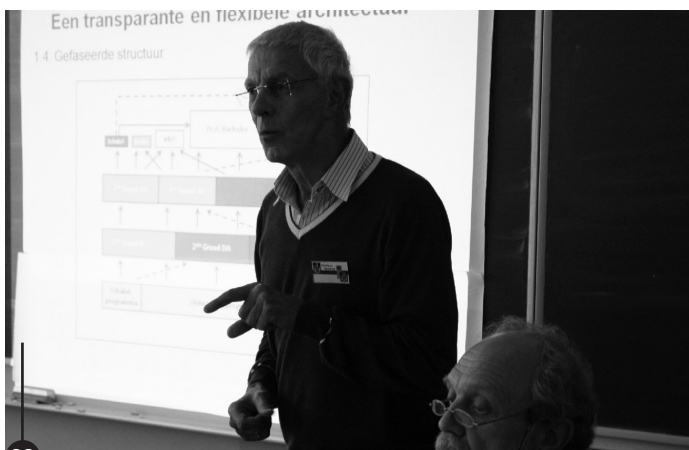
Prof. Van Damme adviseert in de eerste graad niet zozeer de structuur maar wel de aanpak (bv. activerende onderwijsmethodes) te veranderen en de 2de graad te verruimen met plaats voor exploratie van de belangstelling en de specifieke begaafdheid. Daarna heeft men nog het recht te kiezen uit het hele gamma.

Als afsluiter vatte **Romy Aerts** het standpunt van Ovds rond het voorstel Monard samen. Voor dit standpunt verwijzen we naar www.democratische-school.org

Georges Monard repliceerde op de verschillende tussenkomsten. Ook vanuit de zaal werden verschillende vragen gesteld: hoe kan men zwakke leerlingen meer uitdaging geven? hoe pakken we het dreigend lerarentekort aan? krijgt de hervorming de nodige tijd? zullen de ongelijkheden en concurrentie tussen de scholen onderling niet blijven en zal de hervorming niet herleid worden tot oude wijn in nieuwe zakken als de scholen hun belangstellingsgebieden zelf mogen kiezen?

Hugo Van Droogenbroeck

Op www.democraticheschool.org vind je een meer uitgebreid verslag, alsook powerpointpresentaties van Georges Monard, van StAM en van Prof. Van Damme en het standpunt van Ovds rond de hervorming-Monard.



Georges Monard schetst de nieuwe “architectuur” van het secundair onderwijs die een Commissie onder zijn leiding uitstekende



zes uren voor de democratische school

Een creatieve invulling van de “brede” en “onthaaste” school.

Een twintigtal mensen uit het onderwijsveld tekenden present voor de workshop rond de brede school. Na een rondetafelvoorstelling kwamen we vlug tot de vaststelling dat het merendeel van de aanwezigen actief waren in en rond de basisschool. Een boeiend gesprek kondigde zich aan.

De presentatie werd ingeleid door twee concrete getuigenissen van hoe een brede school werkt in de praktijk: de Sint-Jorisbasisschool en de Vier Winden, beide scholen in Brussel.

Gaëtan Carlier, onderwijzer in het tweede leerjaar vertelde hoe op Sint-Joris zoveel mogelijk anderstalige en sociaal zwakkere kinderen in een actief taalbad worden ondergedompeld. Hij had het voornamelijk over buitenschoolse activiteiten zoals circus, sport, buitenschoolse opvang en kunstenaars in de klas. Ook ouders worden door een aanbod van Nederlandse lessen actief bij de school betrokken.

Deze component van ouders actief te betrekken bij het schoolgebeuren werd verder uitgediept door **Stijn Soete**, voorzitter van de ouderraad op de Vier Winden. Hij hamerde op het belang van “met de school naar de ouders gaan” en relativeerde het belang van het Nederlands als het de communicatie naar de ouders toe betreft. “Als al je ouders géén Nederlands spreken, heeft het dan zin om absoluut Nederlands met hen te spreken als het de bedoeling is om ouders bij het schoolgebeuren te betrekken?”

Een meer theoretische omkadering werd gegeven door **Annalisa Gadaletta** van Groen! Annalisa is de medewerkster van Mieke Vogels en bij Groen! “het brein” achter de idee van de “onthaaste school”. Haar powerpointpresentatie kan je raadplegen op www.democratischeschool.org

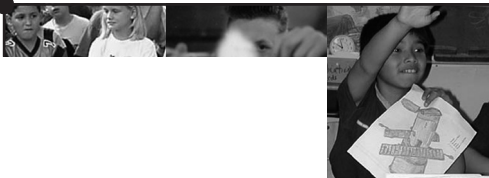
Na de diverse interventies was er tijd voor debat. Het werd een boeiende uitwisseling met een goed evenwicht tussen de concrete maatregelen die nu al kunnen genomen worden in het kader van een brede school en een meer maatschappelijke, bredere kijk op de zaak. Zo had Sophie Van den Eynde van “So-

lidaire Scholen” (Bevrijde Wereld) het over de individuele verantwoordelijkheid van de leerkrachten om kinderen maatschappelijk en kritisch bewustzijn bij te brengen. Ook dit is een aspect van de Brede School dat meteen moet geïmplementeerd worden en dat los staat van alle nakende besparingsvormen. Natuurlijk werden die besparingen niet uit de weg gegaan. Kan een Brede School worden uitgebouwd met minder geld? Repliek: één van de aspecten van de Brede School is uiteraard geld is maar daar houdt het niet op. Het gaat ook over een mentaliteit die bij de verschillende onderwijsverantwoordelijken moet worden opgebouwd. Een boeiend debat en tijd te kort om alles grondig uit te diepen...

Gaëtan Carlier

Gaëtan Carlier





Besparingen

Besparingen boven en in het Vlaams onderwijs 1000 à 1500 banen verdwijnen

In het Vlaams onderwijs wordt in 2010 72 miljoen euro en in 2011 142 miljoen euro bespaard. Gaat het hier om besparingen “boven de klassen en niet in de klassen”, zoals minister Pascal Smet beweerde? We overlopen hier de belangrijkste maatregelen die de Vlaamse regering in het onderwijs neemt.

Besparingen in de apparaatskredieten (20 miljoen euro)

Deze maatregelen hebben betrekking op de inspectie, de pedagogische begeleiding en de werking van het ministerie van Onderwijs.

Minister Smet: “De maatregelen met betrekking tot de apparaatskredieten zijn uitgevoerd, zoals afgesproken tijdens de formatie. Dat wil zeggen dat we op het overheidsapparaat 5% besparen op de niet-loonkredieten en 2,5% op de loonkredieten. Deze besparingsmaatregel geldt voor het hele overheidsapparaat, dus ook voor de Vlaamse Onderwijsraad, Agion (infrastructuur) en het UZGent.” (Pascal Smet, Opmaak van de onderwijsbegroting 2010, 16 november 2009)

1000 à 1500 jobs verdwijnen

Door de besparingen van de Vlaamse regering in het onderwijs gaan heel wat jobs verloren.

COC (Christelijke Onderwijs Centrale): “De Vlaamse Regering heeft bij haar oprichting gesteld dat de tewerkstelling voor haar prioritair is terwijl de besparingen die ze doorvoert meer dan duizend jobs zal doen verdwijnen.” (COC, Protocol van niet-akkoord, 18 november 2009)

Oud- minister van onderwijs Marleen Vanderpoorten schat dat met de besparingen 1500 banen op de helling staan (blog, 27-11-2009):





besparingen

- De afschaffing van de pedagogische coördinatie in het BSO (Beroeps Secundair Onderwijs): 390 jobs

- Het afschaffen korte vervangingen in Secundair Onderwijs en het schrappen van de mentorenuren: 450 jobs

- Het stopzetten van de herstructurerings in het Secundair Onderwijs en de programmatie-stop en het aanpassen van het aanwendingspercentage in het Deeltijds Kunst Onderwijs: 115 leerkrachten

- De niet-indexering van de werkingsmiddelen: 225 ontslagen

- De aanpassing van de deelbudgetten Hoger Onderwijs: 290 jobs

De cijfers die ACOD-Onderwijs publiceert (Wegwijzer, december 2009) liggen dicht bij de cijfers van Vanderpoorten.

De afschaffing pedagogische coördinatie in het BSO (15,5 miljoen euro)

“Deze besparing behelst de volledige afschaffing van de maatregel dat leraars die ten minste 60% van hun volledige opdracht in de B-stroom (beroepssecundair onderwijs) presteren, één uur pedagogische coördinatie toegekend krijgen”. (Memorie van toelichting, programmadecreet 2010, art 10)

Door deze maatregel verdwijnen 390 full-time equivalenten in het beroepsonderwijs. Leraars praktijkvakken konden hun 29 lesuren per week dank zij het uur pedagogische coördinatie tot 28 lesuren herleiden. Nu dit wegvalt zullen velen bovenop de 29 uren een plage-uur moeten presteren (tot 30 lesuren) omdat er geen één-uur-vakken voorradig zijn.

Afschaffing korte vervangingen in het secundair onderwijs (4,5 miljoen euro)

Het systeem dat toeliet om vervangingen door te voeren voor afwezigheden van minder dan 10 dagen in het secundair onderwijs wordt afgeschaft. Dit betekent dat ongeveer 110 full-time ambten verloren gaan. Het systeem blijft wel bestaan in het basisonderwijs.

Schrappen van omkadering voor mentor-schap (14 miljoen euro)

De mentoruren waren nog maar recent ingevoerd en dienden om beginnende leerkrachten en stagiairs beter te begeleiden. De schrapping wordt als volgt verantwoord: *“Immers, mentorschap ten aanzien van nieuwe of kandidaat-personeelsleden wordt tot de kern-taken beschouwd van elke onderneming of organisatie, dus ook een onderwijsinstelling”* (Memorie van toelichting, programmadecreet 2010, art. 32)

De onderwijsvakbonden wijzen op de tegenstelling tussen de aandacht voor beginnende leerkrachten in het Vlaams regeerakkoord en de schrapping van de mentoruren. Als reactie hebben heel wat scholen aangekondigd geen stagiairs uit de lerarenopleidingen meer aan te nemen.

Niet-indexering van de werkingsmiddelen voor basis- en secundair onderwijs (34,5 miljoen euro)

Om tegemoet te komen aan de klacht dat de werkingsmiddelen ontoereikend zijn werd zowel in het kleuteronderwijs als in het lager onderwijs vanaf het schooljaar 2007-2008 het werkingsbudget verhoogd met 45 euro per leerling.

Door de werkingsmiddelen niet te indexeren bespaart de regering volgende bedragen per leerling:

Gewoon Basisonderwijs: 20,86 €

Buitengewoon Basisonderwijs: 26,66 €

Gewoon Secundair Onderwijs: 33,93 €

Buitengewoon SO : 24,48€

Door de niet-indexering van de werkingsmiddelen dreigen sommige scholen de (decretaal verplichte) kosteloosheid van het basisonderwijs (voor het verwerven van de ontwikkelingsdoelen) op de helling te zetten. Bovendien komen ook jobs van bv. onderhoudspersoneel in het gedrang.

“Doordat de werkingsmiddelen niet geïndexeerd worden, eist VSKO dat de maximumfactuur in het basisonderwijs opgetrokken wordt. Zo betalen ouders dubbel de crisis:



besparingen

twijfels over hun eigen loon, hogere schoolrekeningen en minder zuurstofrijk onderwijs. Ook de schoolrekening in het secundair onderwijs verhoogt. De premie voor knelpuntberoepen wordt niet meer uitgekeerd waardoor bv. de slagerskit een flink stuk duurder wordt voor de ouders.” (Lut Maertens, ACW, De Gids, 14 december 2009)

Het budget nascholing wordt met 20 % verminderd (3 miljoen euro)

Hoewel uit recent internationaal vergelijkend onderzoek (Teaching and Learning International Survey - TALIS) blijkt dat de Vlaamse leerkrachten een deel van hun bijscholingen zelf betalen, verantwoordt de minister de besparing als volgt: “Het beleidsdomein Onderwijs en Vorming is één van de weinige sectoren waar de nascholing van het personeel volledig gesubsidieerd wordt. We denken echter niet dat die nascholing volledig ten laste van de gemeenschap moet worden betaald aangezien dit eigenlijk inherent aan de loopbaanontwikkeling is. Daarom besparen we 20% op alle nascholingsbudgetten” (Opmaak van de onderwijsbegroting 2010, 16 november 2009)

Aanwendingspercentage van 98,73 procent op werkingsuitkeringen Hoger Onderwijs (16,2 miljoen euro)

Na onderhandelingen werd de voorgestelde wijziging in het kliksysteem van het financieringsmechanisme voor het hoger onderwijs vervangen door een besparing op de werkingsuitkeringen van de hogescholen en universiteiten van 1,27% vanaf 2011, geplafonneerd op 16,2 miljoen euro.

Pascal Smet: “De middelen voorzien voor de ondersteuning van de rationalisatie van het opleidingsaanbod worden vanaf 2009 afgeschaft. Dit levert voor 2009 een besparing op van 5 miljoen euro, vanaf 2010 stijgt de besparing tot 6 miljoen euro.” (Opmaak van de onderwijsbegroting 2010, 16 november 2009)

De Vlaamse regering belooft het budget voor het hoger onderwijs in deze regeerperiode met 10 % te laten stijgen ... maar begint met een vermindering met 1,5 %.

Proeftuinen en projecten

40 proeftuinen die aflopen in augustus 2010 verliezen vanaf volgend schooljaar hun extra omkadering.

De tijdelijke projecten Accent op Talent die lopen tot en met het schooljaar 2010-2011 behouden tijdens het laatste schooljaar de voorziene omkadering en werkingsmiddelen;

Voor de tijdelijke projecten werkplekieren en studietoelagen en beroepskeuze worden, bij eventuele verlenging vanaf het schooljaar 2010-2011 de bijkomende omkadering, ondersteuning en werkingsmiddelen stopgezet;

Voor totaal nieuwe tijdelijke projecten vanaf het schooljaar 2010-2011 worden (tot zolang deze besparingsmaatregel van kracht is) geen middelen meer aan de projectscholen toegekend.

Het project “duurzaam naar school” “wordt stopgezet met ingang van schooljaar 2010-2011 omdat het niet behoort tot de kerntaken van onderwijs.” (4,8 miljoen euro)

De projecten van de VLOR worden afgeslankt. Het project ‘samenwerking tussen HBO-partners’ wordt daardoor niet verlengd.

Over het GOK-Steunpunt zegt de minister: “De werking van het steunpunt GOK wordt herkaderd. De gedwongen fusie van de drie oude steunpunten heeft nooit geleid tot enige echte synergie. Beleidsondersteunend studiewerk (met inbegrip van onderzoeksdaten) is nuttig en zal op contractbasis binnen de facultatieve subsidies verder voorzien worden. Het reeds door het steunpunt ontwikkelde materiaal zal door een onderwijsagentschap ter beschikking gesteld worden van alle scholen. De concrete begeleiding van leerkrachten en scholen moet opgenomen worden door de pedagogische begeleidingsdiensten wiens opdracht dit is.” (Opmaak van de onderwijsbegroting 2010, 16 november 2009)

Tegen de afschaffing van het Steunpunt “Gelijke Onderwijskansen” is veel protest gerezen. 2500 scholen deden immers beroep op de expertise en de begeleiding van de 20 personeelsleden.

Nieuwe inkomstenbronnen aanboren

Zijn besparingen op onderwijs onvermijdelijk om het begrotingsevenwicht te bewerkstelligen?

“In het kader van een beleids- en investeringsdenken op langere termijn stelt COC trouwens dat een begroting



besparingen

in evenwicht niet alleen kan bewerkstelligd worden door besparingen, maar dat de Vlaamse Regering ook nieuwe inkomstenbronnen moet durven aanboren. Dat impliceert niet alleen dat zij haar eigen fiscale instrumenten maximaal benut, maar ook dat zij nieuwe inkomsten gaat bepleiten op federaal niveau gezien de voorspelde fikse bevolkingsgroei tussen 2010 en 2020 die o.a. onderwijs zwaar onder druk zal zetten.” (COC, Protocol van niet-akkoord, 18 november 2009)

Eind september 2009 stelde het ABVV-FGTB zijn programma “Rechtvaardige fiscaliteit” voor: strijd tegen fraude en onderschatting, vermindering van de notionele intresten, een betere belastingheffing op de financiële inkomsten, inspanning van de financiële wereld, belastingheffing op de reële huurprijzen. De budgettaire opbrengst wordt door het ABVV geschat op 5,6 miljard euro op korte termijn en op 19,1 miljard euro op middellange en lange termijn.

Hugo Van Droogenbroeck

Een meer uitgebreide versie van dit artikel vind je op www.democratischeshoel.org

Geen enkele asociale besparing in het onderwijs is aanvaardbaar

Het onderwijs in ons land kent een grote ongelijkheid. Uit internationaal vergelijkende onderzoeken zoals PISA blijkt dat bij ons de kloof tussen de prestaties van de sterke en de zwakke leerlingen het grootst is en dat deze verschillen sterk bepaald zijn door de sociale afkomst van de leerlingen. De jongeren uit de laagste sociaal-economische milieus kennen de meeste schoolmislukkingen, komen het meest in de laagst aangeschreven studierichtingen terecht en verwerven het minst kennis en vaardigheden op school. Deze onaanvaardbare situatie doet zich voor in het Vlaams en in het Franstalig onderwijs. Ze kent meerdere structurele oorzaken.

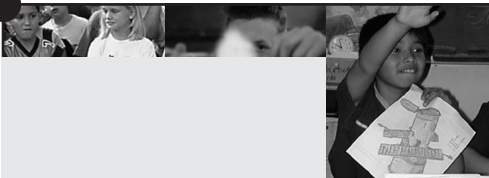
Elke besparing op de onderwijsbegroting kan die ongelijkheden alleen maar doen toenemen. Besparingen betekenen immers méér leerlingen per klas of minder remediëring of minder pedagogisch materiaal of minder ondersteuning of bijscholing van de leerkrachten ... Het zijn altijd de leerlingen uit de volkse lagen die het meest nadeel ondervinden van de bezuinigingen. Deze besparingsmaatregelen zijn daarom onaanvaardbaar. Waar ons land 30 jaar geleden nog 7% van zijn BBP aan onderwijs besteedde, komen we nu nog niet aan 6%. Wat kan er dan de besparingen rechtvaar-

Investeren in onderwijs is niet naïef

“De uitdagingen waarvoor de West-Europese democratieën, dus ook België en Vlaanderen, staan, zijn niet gering. Het financieel-economisch weefsel trilt nog na van de opdoffer die het recent incasseerde, de werkloosheid blijft groeien en de systemen van sociale zekerheid dreigen te zullen kapseizen als de economische groei slechts met 1% (op jaarbasis) zou toenemen. Het is dus logisch dat de overheden voorzichtig zijn en bezuinigen. Iedereen wordt geacht in die bezuinigingsgedachte mee te stappen, ook onderwijs. Het “kan immers niet anders”, zo heet het. Wie zich verzet, wordt gezien als een dagdromer, een naïeveling, een onverantwoordelijke. Het is opvallend hoe onze samenleving doordrenkt is geraakt van opvattingen die geen enkel alternatief willen zien, laat staan erkennen als waardevol. Wie in deze wereld vragen heeft bij de uitverkoop van overheidsdiensten, bij privatisering van openbaar vervoer, gezondheidszorg..., bij het afbouwen van de welvaartstaat en daarbij opmerkt dat het resultaat van dat alles te vaak slechtere dienstverlening is, krijgt te slikken dat het zo moet. Hetzelfde geldt voor wie zich durft af te zetten tegen besparingen in onderwijs. Dat daardoor meer dan 1000 leerkrachten hun werkzekerheid verliezen is plots geen punt van discussie meer, laat staan dat de werkdruk van de leerkracht daardoor nog toeneemt. “Het kan niet anders”, luidt het in koor. Eenzijdig financieel denken op korte termijn haalt het op visie.”

Eric Dolfen, nationaal voorzitter COC

Brandpunt, december 2009



digen? De crisis? Noch de leerlingen, noch de leerkrachten zijn er verantwoordelijk voor. Het is niet aan hen voor de crisis te betalen.

Om tegen de ongelijkheden in het onderwijs te strijden moet men in het onderwijs investeren. Het 10-puntenprogramma van Ovds bewijst het. Deze investering is absoluut noodzakelijk. Aangezien de Gemeenschappen, die bevoegd zijn voor onderwijs, zelf weinig of geen budgettaire ruimte hebben, moet het nodige geld uit de federale dotaties komen. Men zal ons antwoorden dat de federale staat reeds in de schulden zit. Die opmerking kregen we niet te horen toen diezelfde staat in 24 uren de banken moest redden. Zou de jeugd van dit land minder belangrijk zijn dan de banken? Het gaat om politieke keuzes. De regering kan beslissen om haar middelen uit te breiden door een bijdrage op te leggen aan wie er de middelen toe heeft. Ovds is geen politieke partij en heeft geen eigen fiscaal programma. We kunnen wel verwijzen naar de fiscale programma's van de vakbonden, van sommige linkse partijen, van FAN (Financieel Actie Netwerk bestaande uit ABVV, ACV, ATTAC, BBL, Humanistisch Vrijzinnige Verenigingen, KWB, Netwerk Vlaanderen, OXFAM Solidariteit, VODO en I.I.I.I.I) en de Franstalige tegenhanger Réseau contre la fraude fiscale. Het gaat dan om strijd tegen de fiscale fraude, een belasting op de grote vermogens of op de inkomens uit vermogen, de inperking van de notionele intresten, inspanningen van de financiële wereld, Electrabel, de farmamultinationals ...

Dergelijke maatregelen zullen er maar komen onder grote druk van de publieke opinie. Het is van vitaal belang dat Vlaamse en Franstalige leerkrachten samen strijden voor een herfinanciering van het onderwijs. De communautarisering van 1989 heeft als gevolg gehad dat bezuinigingsmaatregelen niet meer tezelfdertijd voelbaar zijn langs beide kanten van de taalgrens. Vlaamse leerkrachten weten weinig wat er gebeurt in het Franstalig onderwijs en omgekeerd. Zelfs de verantwoordelijken van de onderwijsvakbonden overleggen nog nauwelijks met elkaar! Het is absoluut noodzakelijk dat de banden opnieuw worden aangehaald. Het is door eenheid dat er overwinningen kunnen behaald worden, niet door zich te laten verdelen. De politieke partijen die systematisch de andere Gemeenschap verantwoordelijk stellen voor alles wat er mis gaat, hebben dit op hun manier goed begrepen. Laten wij ons niet meezuigen in deze negatieve spiraal.

De federale dotaties moeten volgens objectieve criteria worden verdeeld aan de Gemeenschappen. Voor de onderwijsdotaties is het aantal leerlingen op de schoolbanken zo'n objectief criterium. Een belangrijk deel (ongeveer een derde) van de federale onderwijsdotatie wordt echter toegerekend volgens het respectievelijk aandeel van het Vlaams en het Waals Gewest in de personenbelasting (voor het Brussels Gewest wordt forfaitair een verhouding 20/80 gehanteerd). Aangezien de inkomens en dus ook de personenbelasting in Vlaanderen gemiddeld hoger liggen dan

in Wallonië, is dit criterium gunstig voor het Vlaams onderwijs. Sommigen noemen dit het principe van „le juste retour”. In feite gaat het om een pervers principe. Als men dit principe zou toepassen binnen het Vlaams onderwijs, zouden de scholen in Vlaams Brabant beter gefinancierd worden dan in Limburg omdat de inwoners van Vlaams Brabant gemiddeld meer personenbelasting betalen. Of een school in Lasnes, de rijkste gemeente van België, gelegen in Waals Brabant, zou dan méér middelen moeten ontvangen dan een gelijkaardige school in La Louvière, de hoofdstad van de armoede in ons land. Niemand zou dit aanvaarden. Welnu, dit principe is ook onaanvaardbaar als het om de verdeling van de federale onderwijsdotatie over het Vlaams en Franstalig onderwijs gaat. Te meer omdat een steeds groter deel van de federale onderwijsdotatie in uitvoering van het Lambermonakkoord (2001) volgens dit criterium van het aandeel in de personenbelasting wordt verdeeld. Een meer correcte verdeling van de federale dotatie naar de Gemeenschappen zou betekenen dat de Franse Gemeenschap in 2009 ongeveer 500 miljoen euro méér en de Vlaamse Gemeenschap eenzelfde bedrag minder zou ontvangen. Aangezien onderwijs het leeuwenaandeel vertegenwoordigt binnen de uitgaven van de Gemeenschappen, zou dit voor het Franstalig en het Vlaams onderwijs een groot verschil maken.

Wij pleiten natuurlijk niet voor een vermindering van de middelen voor het Vlaams onderwijs. Zowel het Vlaams als het Franstalig onderwijs hebben bijkomende middelen nodig maar de verdeling moet volgens objectieve criteria gebeuren. Zo komen we opnieuw tot ons uitgangspunt: de globale federale dotatie voor onderwijs moet verhogen en dit kan maar door een gezamenlijke strijd van Vlamingen en Franstaligen.

Jean-Pierre Kerckhofs

